Kira Skov om mod til kærlighed i den største sorg
Ahmed Akkari om mod til tvivl og nye erkendelser
Jacob Holdt om mod til tillid og mismod på verdens vegne
Fra Moses til Superman: Superhelte har religiøse rødder

MAGASIN
FOLKEKIRKEN
I KØBENHAVN

DEBAT

Tema

Mod

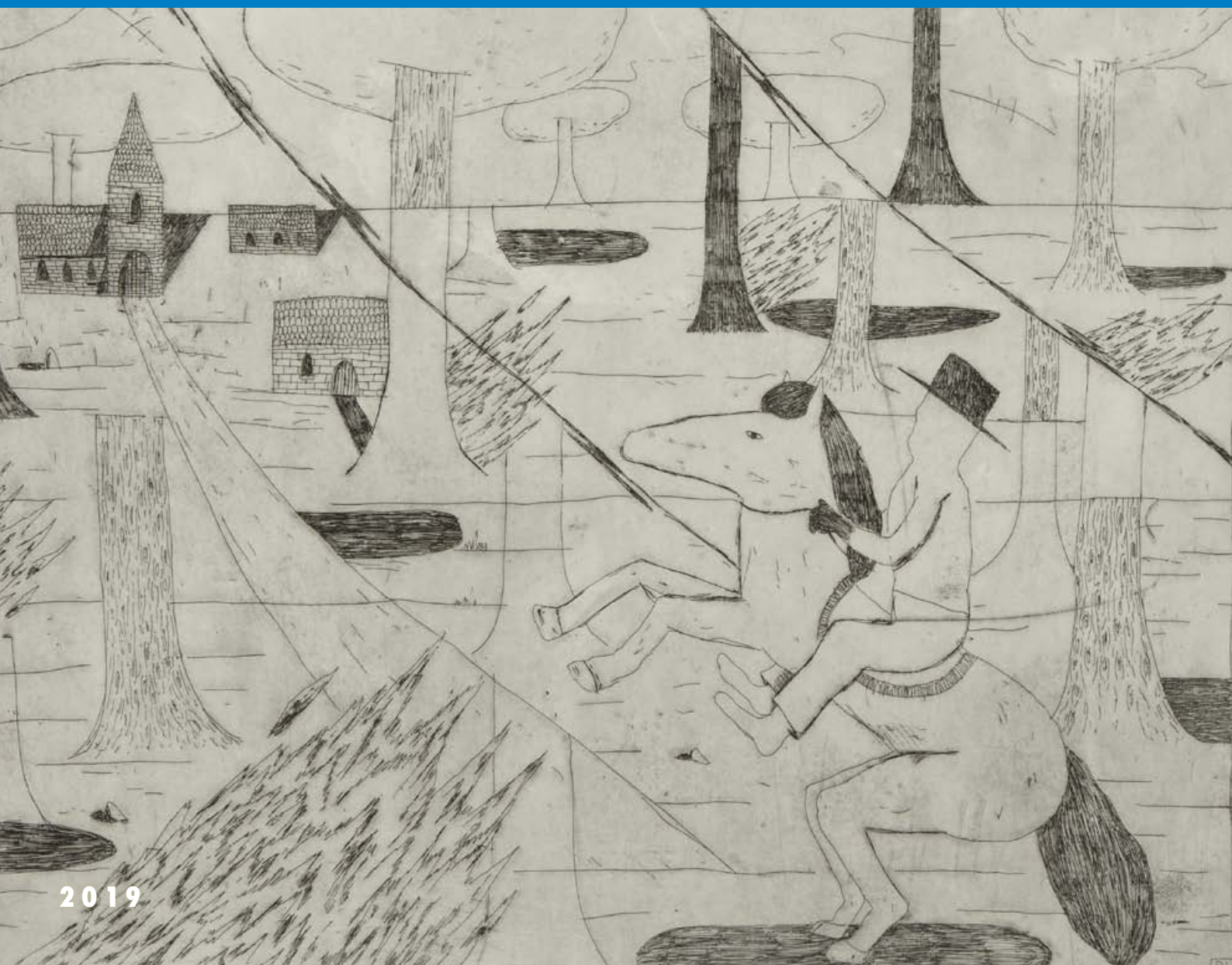

2019

MOD PÅ DET

Svigter modet os? På en tur ned gennem nyhedsfeedet på de sociale medier kan det nogle gange se sådan ud.

Her deles og kommenteres de store globale historier om klimaforandringer, terror, krig og en verdensorden i opbrud i stort omfang og tit i en opgivende tone. Også de mindre personlige fortællinger om ængsteligheden over at kunne fejle, miste og ikke slå til dukker ofte op. Nogle mener ligefrem, at vi lever i en frygtens tidsalder.

Men er modet blevet væk, eller ligger det et sted og bobler? I denne udgave af DEBATmagasinet fra Københavns Stift ser vi nærmere på begrebet mod. »Man har jo nærmest modet i sig,« mener den 11-årige Solveig Haastrup Wiese, som du kan møde længere inde i magasinet. Og det kan hun jo have helt ret i. Men hvor kommer mod mere præcist fra? Hvad kan det bruges til? Hvornår svigter det os? Hvornår sætter mismodet ind? Ja, hvad kan mod i det hele taget være for en størrelse? Det er nogle af de spørgsmål, som magasinet her forsøger at give svar på.

Undervejs kan du blandt andet møde sangerinden Kira Skov, der pludseligt mistede sin mand. Hun fortæller om mod til at elske og at leve videre i den allerstørste sorg. Også den tidligere imam Ahmed Akkari, der under Muhammedkrisen fremstod som en stålsat kriger, har haft brug for mod til at gøre sig nye erkendelser, som har ført ham væk fra den islamistiske bevægelse. Du kan også læse en samtale mellem tre markante københavnske præster, der har forskellige syn på, om Jesus er modig og kan være et forbillede. Netop et forbillede på mod anser flere fotografen Jacob Holdt for at være med sine ophold i miljøer på kanten af samfundet. Men som du vil kunne se af interviewet længere fremme, deler han ikke helt selv den samme opfattelse.

»Mod er kontekstafhængigt,« skriver journalist og forfatter Lars Hvidberg i det essay, som denne gang indleder DEBATmagasinet. Og vi bringer da heller ikke det endegyldige svar på, hvad mod er. Men vi håber på, at denne udgave kan give nogle bud. Og på, at Solveig har ret i, at vi nærmest har modet i os.

Lars Erik Frank og Allan Ivan Kristensen, redaktører, DEBATmagasinet fra Københavns Stift

MODET I BLOMST: Protea-blomsten vokser især i Australien og Sydafrika, hvor den er nationalblomst. Den har sit navn fra den græske havgud Proteus, der havde evnen til at spå og forvandle sig, og medlemmerne af proteafamilien tager da også mange former og farver. Proteaen symboliserer derfor transformation, mangfoldighed og ikke mindst mod til forandring og at se forhindringer i øjnene.

INDHOLD

6 – 13 MODETS PARADOKS

Essay. Modet er paradoksalt – men vi har brug for det, om vi vil det eller ej. Det er en eksistentiel kategori, som bringer mennesket tæt på det spirituelle og religiøse. Samtidig er mod forbundet med ubehag og angst og dermed nogle af vores fysiske og dyriske sider, skriver Lars Hvidberg.

16 – 21 KÆRLIGHEDEN HØRER IKKE OP

Interview. En nat i 2017 døde sangeren Kira Skovs mand, bassisten Nicolai Munch-Hansen, pludseligt. Mød sangerinden og musikeren i et interview om modet til at leve og elske igen efter den største sorg.

22 – 26 AT FINDE MODET TIL AT TVIVLE

Interview. Som stålsat kriger fremstod Ahmed Akkari sikker i sin sag på øretævernes holdeplads under Muhammedkrisen. Men da tvivlen begyndte at trænge sig på, fik han for alvor brug for sit mod til en forvandlingsproces, der betød et brud med den islamistiske bevægelse.

28 – 33 MOD I ALLE ALDRE

Interview. Hvem indgyder dem mod, og hvornår svigter det? Fem markante personer i forskellige aldre taler om mod. Mød iværksætteren Christina Jørgensen, direktør i AIDS-fondet Andreas Gylling Æbelø, skuespiller Mads Geertsen, professor i medikoteknik Liselotte Højgaard og journalist Lotte Tegner Freddie.

34 – 41 TRO, MOD OG JESUS

Samtale. Tro både kræver og giver mod. Mød præsterne Jens Ole Christensen, Kirsten Jørgensen og Sørine Gotfredsen i en samtale om forbindelsen mellem tro og mod. Og om Jesus kan være en rollemodel, vi kan skele til, når modet mangler.

42 – 49 DEN MISMODIGE

Interview. Kræver det mod at insistere på dialog mellem mennesker, møde verden med pressede hippie-idealer og rejse og leve i miljøer på den yderste kant af det amerikanske samfund? Ja, tænkte DEBATmagasinets udsendte inden mødet med fotografen Jacob Holdt. Det blev dog til et andet billede, han kom hjem med.

50 – 53 »MAN HAR NÆRMEST MODET I SIG«

Interview. Det legende barn og det reflekterede unge menneske løber sammen i en 11-årig med sjove og interessante refleksioner til følge. Mød Johanna og Solveig på 11 år, og bliv lidt klogere på mod – hvad er det, hvor kommer det fra, og kan man lære at blive modig?

54 – 59 SUPERHELTE HAR RELIGIØSE RØDDER

Artikel. Nu 80 år efter Superman blev skabt, er superhelte større end nogensinde i populærkulturen. Deres rødder er religiøse, især jødiske, og Bibelen har haft kæmpe indflydelse på, hvad en superhelt er og gør.

60 – 65 I BUNDEN AF MODET LIGGER TILLID OG TRO

Interview. Er vores politikere modige? Hvornår var folkekirken mest modig, og hvad skete der egentlig, dengang en kirkeminister tog æren for andres mod? Københavns biskop Peter Skov-Jakobsen oplever et fravær af mod i tiden, men samtidig er der noget, som bobler.

66 KOLOFON

Redaktion, bidragydere og kontaktinformation.

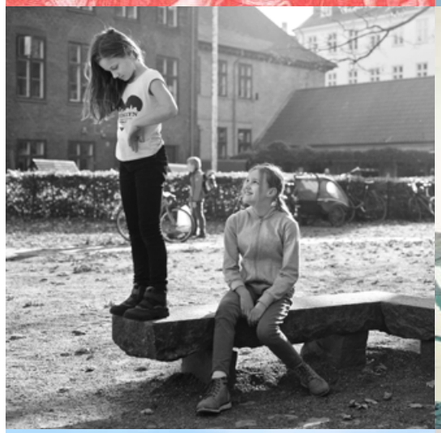

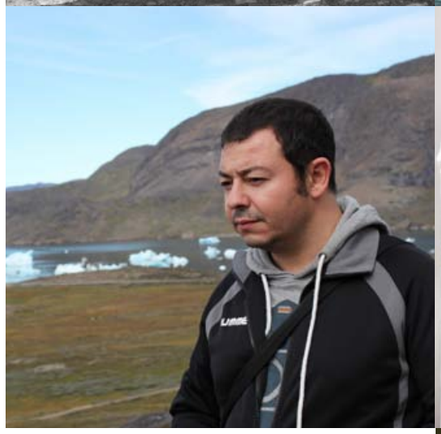

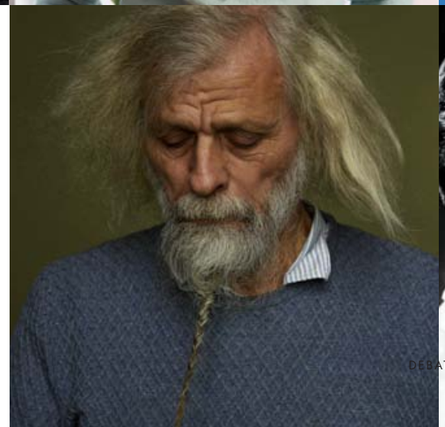

MODETS PARADOKS

eller HVAD BØRN OG KUJONER KAN LÆRE OS OM LIVET

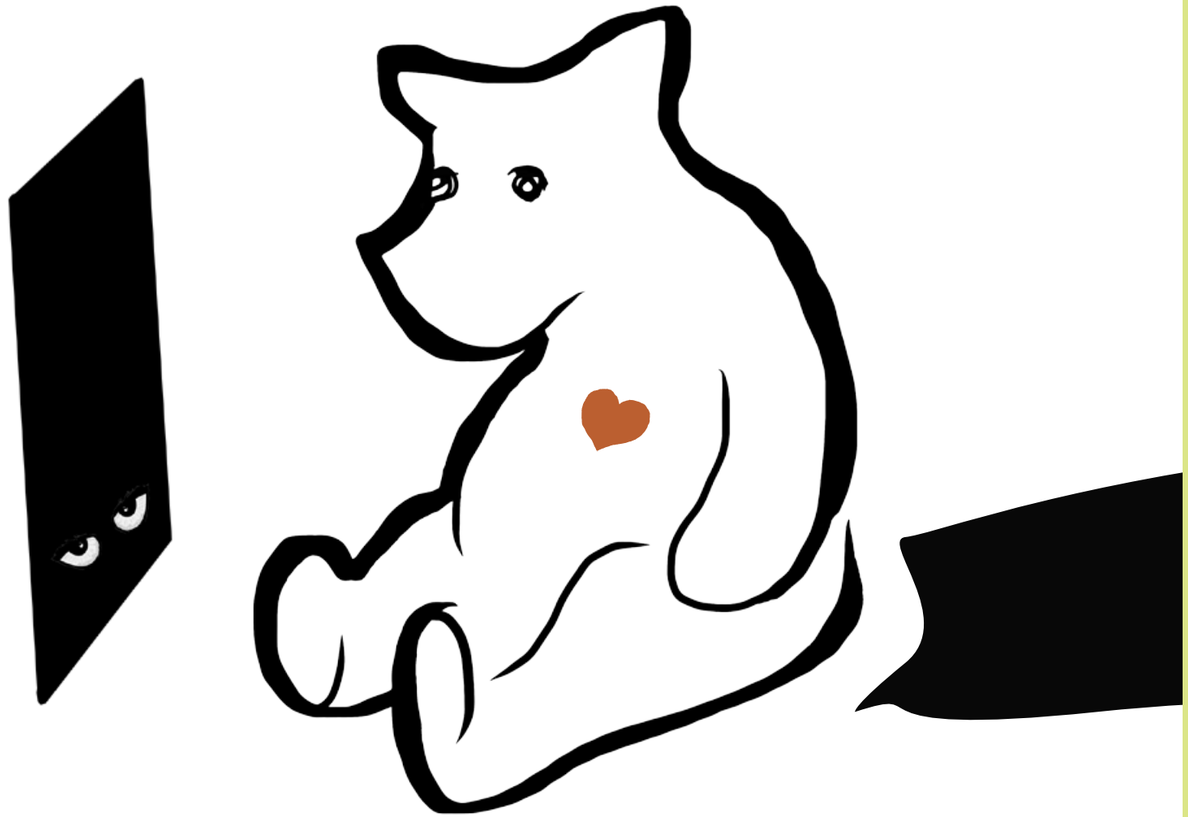

Modet er en basal eksistentiel kategori, som bringer mennesket tæt på det spirituelle og religiøse. Samtidig er mod forbundet med ubehag og angst og dermed nogle af de mest fysiske og dyriske sider af mennesket. Modet er paradoksalt – men vi har brug for det, om vi vil det eller ej.

Af Lars Hvidberg

Kollage: Sigrún Gudbrandsdóttir

»Du er den modigste elefant, jeg kender.« »Ej, jeg er faktisk bange for næsten alting.« – *Den utrolige historie om den kæmpestore pære* (2017)

»Enhver skæbne er, i sin dybeste grund, dramatisk og tragisk. Den, som ikke har følt tidens fare i sit eget blods rytme, er ikke nået ind til tilværelsens kerne, han er blot nået til at kærtegne dens gustne kind.« – *José Ortega y Gasset: Massernes oprør (1930)*

I tegnefilmen "Den utrolige historie om den kæmpestore pære", baseret på Jakob Martin Strids børnebog, er elefanten Sebastian bange for næsten alt, men rejser alligevel ud i verden på farlig mission. Og netop derfor – siger oldefaren i form af en spøgelsekaptajn – er han modig.

Selvom Sebastian ikke tror ham, har oldefaren ret. For mod er at overvinde sin angst, og derfor kan man kun være modig, hvis man også er bange. Sebastian fortsætter rejsen på det sorte ocean i sin kæmpestore pære, og til slut har han fundet modet i sig selv.

DE OVERMODIGE OG DE FRYGTSOMME

Set fra en voksens perspektiv veksler et barn mellem den ekstreme angst og det utroligste mod. Den ene dag springer det ud fra tremetervippen, kaster sig ned ad rutsjebaner og farer hen til fremmede mennesker og siger: »Hej, skal vi lege?« Den næste dag er det bange for edderkopper, for at være alene og for tusmørket, når bamserne begynder at ligne monstre.

Barnets opgave er at finde balancen mellem frygt og mod. Som voksne er vi aldrig overmodige – for der er jo så meget, vi kan miste – men vi er heller aldrig bange uden grund, for vi skal tage ansvar og har prøvet det meste og det hele. Vi har måske spredt vores gener og stirret livets alvor i øjnene, og så er der ikke plads til at være bange for mørket eller kaste sig ned ad rutsjebaner. Derfor bliver voksne så kedelige. Og derfor glemmer voksne, hvad mod betyder.

Men mod spiller en både afgørende og dobbelttydig rolle i vores liv. På den ene side hader vi at være modige, fordi vi instinktivt viger bort fra det farlige – men på den anden side afspejler modet en dyb drift i os til at udfolde os frit og følge vores egne mål. Simpelthen have mod på livet. Forskellen mellem frygt og mod er også forskellen mellem at overleve og at leve.

Derfor er der god grund til at lære modet bedre at kende. For vi har brug for det – uanset om vi vil det eller ej.

DEFINITIONEN PÅ ET LØVEHJERTE

Men hvad er mod? Ordbogen er klar: Mod er »mental eller moralsk styrke til at handle eller tale i en situation, der kan være til fare eller skade for én selv«.

Men mod kan også betyde, at man følger sit hjerte, eller at man udholder modgang, lidelse og ydmygelse. Og man kan være modig, når man kæmper for retfærdighed, eller når man giver slip på det velkendte.

Mod er kontekstafhængigt. Det kræver ikke mod at kritisere Donald Trump til SF's landsmøde. Men det gør det på en bar i Texas.

Ordet selv kommer fra det oldnordiske móðr – vrede eller sind. Det genfindes i det engelske moody, og vi finder varianter i udtryk som "ved godt mod", "trist til mode", sagtmodig, sørgmodig og ikke mindst heltemodig.

Det engelske courage kommer naturligvis fra det franske, som vi også genfinder i "civil-courage" – altså "borger-mod". Men courage kommer af coeur – hjerte. En sammenhæng, vi genfinder i vendingen "mod og mandshjerte".

Løven i "Troldmanden fra Oz" mangler sit hjerte og derfor sit mod – og er dårligt nok en løve. C.S. Lewis valgte nok løven Aslan som sin symbolske Jesus-figur i Narnia-serien, fordi løven er dyrenes konge, ligesom Jesus er kongernes konge. Men løven er også ifølge folkevisdommen det modigste dyr på savannen og derfor i stand til at påtage sig den ultimativt modige handling: at ofre sig for andre.

OM MUS OG MÆND

Men hvad med biologien? Forskere har i årtier gennem neurovidenskaben forsøgt at finde de store følelser og tanker spejlet i hjernens krinkelkroge. Det har de blandt andet gjort for at kunne behandle lidelser som PTSD og angst.

Forsøg med henholdsvis mus og mænd har vist, at mod kan spores neurologisk som en form for vekselvirkning mellem det sted i hjernen, som regulerer frygt og flugt – amygdala – og de steder i hjernen, som har at gøre med etiske valg, planlægning og social adfærd.

I museforsøget kunne forskerne få modet til at stige ved at dæmpe amygdalas indflydelse. Gnaverne rettede ryggen og piskede med halerne – tydeligt klar til kamp.

Mod afspejler altså en vekslen mellem et helt basalt overlevelsesinstinkt, som befinder sig i det ældgamle såkaldte limbiske system, og en række funktioner, som er udviklet langt senere i menneskets historie. Det er kemi udtrykt som hjerterytme, sindstilstande og mavefornemmelser.

En passende afvejning af flugt og kamp har evolutionshistorisk været afgørende for artens overlevelse. Flokken har skullet beskyttes og byttedyr nedlægges. Men man skal også kunne stikke halen mellem benene og leve for at kunne kæmpe en anden dag.

MODETS FORDRIVELSE FRA SAMFUNDET

Dyr kæmper kun, når de virkelig føler sig truet og er trængt op i en krog. Flugt og kamp er nok to mulige reaktioner – men flugt er meget mere sandsynlig og fornuftig.

Ligeledes går meget i vores samfund ud på at udgrænse aggression og at minimere risikoen ved livet. Vi udsætter sjældent os selv for situationer, hvor der er nogen grund til at være bange – og derfor er der heller ikke grund til at være modig.

Vold er forbudt og tabuiseret, et sindrigt retssystem kan afgøre alle tvister, og en fallit fører sjældent til ruin. Der er altid nogen til at samle os op.

Det er vel ikke så mærkeligt, at det er svært at være modig, når modet tilsyneladende er afgrænset til så få områder – til krigens verden, til fiktionens verden, til de unge dumdristige fartdjævles verden – alt det, der ikke er normalt og ansvarligt. Modet – det hører de unge til, for de har intet at miste. Bortset fra livet.

Paradokset er, at selvom mod er ubehageligt, så har vi samtidig brug for det. Hvis ikke mennesker var modige i forholdet til det andet køn, så ville menneskeheden ret hurtigt bukke under. Nogen skal nu engang tage initiativet, ringe op eller skrive den sms. Nogen skal nu engang først turde sige de dyrebare tre ord. →

LARS HVIDBERG (født 1973) er journalist, forfatter og til daglig taleskriver i Kulturministeriet. Han er uddannet cand.mag. i filmvidenskab og i journalistik fra Columbia University, New York, og har blandt andet været skribent og blogger for Berlingske. Siden 2011 har han skrevet for Uffe Elbæk, Marianne Jelved, Bertel Haarder og Mette Bock. I 2018 var han medforfatter på Ahmed Akkaris bog "Mod til at tvivle", om den tidligere imams dannelsesrejse fra islamist til humanist.

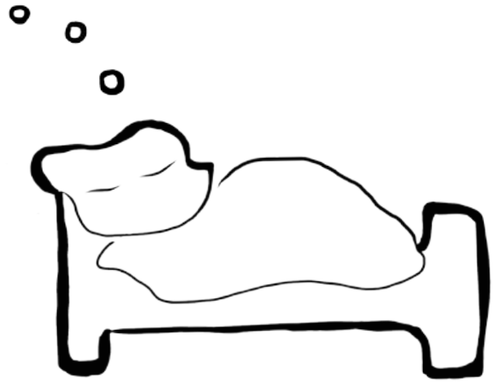

»Alle ting, der er noget værd, kræver mod. At starte en virksomhed, at erklære sin kærlighed, at skrive en bog, at sætte børn i verden, at skabe et hjem, at tage på en lang rejse.«

Og ligeledes ville vores samfund være langt fattigere uden entreprenører og nyskabere i alle mulige sammenhænge: De, der tør tage chancen og stifte virksomhederne, og de, der tør organisere sig på nye måder, stille andre krav og kæmpe for retfærdighed på alle mulige måder.

IKKE AT VOVE ER AT MISTE SIG SELV

Alle ting, der er noget værd, kræver mod. At starte en virksomhed, at erklære sin kærlighed, at skrive en bog, at sætte børn i verden, at skabe et hjem, at tage på en lang rejse. Og de skaber samtidig psykologisk modstand, fordi vi er bange for ikke at slå til, for at fejle, for at dumme os, for at blive udstødt og latterliggjort. Og nogle gange så er vi også bange for at lykkes.

Endnu et paradoks: Mens modet er udgrænset i hverdagen, opsøger vi det grådigt i fiktioner og simulationer. Derfor går billedet af den tysker, som ikke heilede for Hitler, verden rundt. Derfor er optagelsen af den ensomme kinesiske borger, som stopper en tank på Den Himmelske Freds Plads, blevet så ikonisk.

Hvis vi ikke kan finde modet i os selv, så kan vi finde det i andre.

Mod kan være identisk med en tro på, at man kan blive en bedre udgave af sig selv. Og at svigte modet kan dermed være lige så ødelæggende som at udsætte sig selv for risiko.

Det er det, Kierkegaard så klogt formulerer i "Sygdommen til døden": »Har jeg vovet forkert, nu vel, så hjælper livet mig med straffen. Men har jeg slet ikke vovet, hvem hjælper mig så?«

Eller som det lyder i Shakespeares "Julius Cæsar": »Kujoner dør mange gange før deres død. Den modige dør kun én gang.«

Som den tidligere imam Ahmed Akkari siger længere inde i dette magasin, så kan man betragte modet som en spirituel eller religiøs størrelse. Fordi det forudsætter, at verden i sin essens er god. At der på en eller anden måde er et forsyn, som leder én på rette vej. Men det gør også samtidig, at der er en blindhed i modet. Man springer ud i det uvisse.

MODETS HENSYNSLØSHED

Den modige vil handle frit, selvom mennesket overalt er underlagt naturens lovmæssigheder, de sociale bånd og den enkeltes psykologi. Derfor er modet en kamp mod vindmøller, det vil her sige imod virkeligheden. Mod er en afvisning af determinismen, og at verden er, som den er. Modet vil gøre verden anderledes.

Men modet har også en skyggeside. Første strofe i "Futurismens Manifest" fra 1909 af Filippo Marinetti lyder »Vi ønsker at besynge dem, der elsker faren, dem, der bestandig lever livet energisk og dristigt. De modige, de forvovne, de oprørske skal fremfor alt være motiverne for vores poesi.« Det blev kampkaldet for en bevægelse, som mundede ud i fascismen og andre totalitære strømninger.

At se faren i møde med åben pande er et standardtræk hos fanatiske krigere som de nazistiske SS-regimenter, Islamisk Stat eller Blekingegadebanden. I en vis forstand er de meget modige og optræder i en højere sags tjeneste. Alligevel vil vi tøve med at sætte dem i samme kategori som →

frihedskæmpere, Ghandi eller bare den gennemsnitlige brandmand (m/k).

Det rene testosteronpumpende mod, der skal til for at overvinde frygten, kan føre til vildveje og vold. Derfor er mod i sidste ende ikke noget værd uden visdom. Uden omtanke.

VISDOMMENS KILDER

De gamle græske filosoffer så ikke etiske spørgsmål som et enten-eller, som et valg mellem godt og ondt.

De talte i stedet om den dydige – det etiske menneske – som handler ret i en given situation. Det vil sige, som hverken underdriver eller overdriver.

Det er selvfølgelig forkert at være en løgner. Men det er også forkert at have en lidt for stor trang til at sige sandheden.

Aristoteles beskrev i sin etik, hvordan mod befinder sig et sted mellem at være en kujon og at være dumdristig. Den modige græske borgersoldat bliver på sin plads og beskytter sine kammerater, men han kaster sig ikke hasarderet ud i umulige kampe for at sætte eget og andres liv på spil.

Man kan også sige, at den, der lader sig overvinde af frygten, er en kujon. Men den, der aldrig føler frygt, er en tåbe.

Derfor kan det også være et udtryk for mod at tænke sig om. At modstå andres pres og at finde sin egen vej.

Det kræver mod at være sårbar. At sige »det ved jeg ikke« eller »det tør jeg ikke – endnu«. Også dét er vigtigt at lære børn.

I "Den utrolige historie om den kæmpestore pære" lyder rådet fra Sebastians oldefar: »Der er altid en anden måde at gøre tingene på. Og hvis man søger, så finder man den.« Det er omtankens mod.

Grækerne kaldte den slags fronesis – at bruge dyden fornuftigt. Og det var den højeste borgerdyd. I den forstand er det kun sjældent dén med de største muskler, der er den modigste. Med en replik til Frodo i "Ringenes Herre": »Modet finder man de mærkeligste steder.« ■

MOD TIL PROTEST: Hvem han er, står hen i det uvisse. Men den unge mand har fået tildelt navnet Tankmanden, efter han den 5. juni 1989 stillede sig i vejen for en karavane af tankvogne tæt på Den Himmelske Freds Plads i Beijing. Her havde studenter i ugevis demonstreret for mere folkelig medbestemmelse i Kina, indtil Folkets Befrielseshær i begyndelsen af juni indledte en voldelig offensiv mod demonstranterne. Den medførte et ukendt antal dræbte demonstranter, blev internationalt fordømt, og Tankmanden er siden gået over i historien som et symbol på mod. Foto: Polfoto.

KÆRLIG-HEDEN HØRER IKKE OP

En nat i 2017 døde sangeren Kira Skovs mand, bassisten Nicolai Munch-Hansen, pludseligt. DEBATmagasinet har mødt sangerinden og musikeren for at tale med hende om modet til at leve og elske igen efter den største sorg.

Af Rikke Juul

Foto: Christian Larsen

Det ligner og lyder først og fremmest som en kærlighedshistorie.

I videoen til nummeret "Lilac Sky" synger Kira Skov duet med en sværm af stære, der i skumringen flyver i næsten åndelige formationer, også kaldet sort sol. Flokken er hele tiden i bevægelse; snart rykker de tæt sammen og piler op mod himlen – for i næste nu at brede sig ud i et loop ned mod jorden igen. Som en sjæl, der har forladt kroppen og ikke kan beslutte sig for, hvor den hører til.

Af og til trænger Kira Skovs ansigt frem bag fuglene. Hun synger, og de spreder sig som aske foran hendes mund. Ikke kun "Lilac Sky", men hele det nye anmelderroste album "The Echo of You", som er skrevet til hendes afdøde mand Nicolai Munch-Hansen, indhyller tilhøreren i dette mørke, poetiske slør. Men når musikken klinger af, og asken har lagt sig, toner noget andet frem: aftrykket af en kærlighedshistorie, en af de store og levende. Historien om Kira og Nicolai, der mødte hinanden, da han blev bassist i hendes band Kira & the Kindred Spirits. De var i slutningen af tyverne. De blev forelsket og kærester og gift. 13 år efter døde han pludseligt og ulykkeligt, kun 39 år gammel ved et uheld med alkohol og euforiserende stoffer.

SAMMEN I MUSIKKENS SPROG

Da jeg møder Kira Skov i haven ved hendes hjem i en haveforening på Amager, bekræfter hun, at man kan lytte til albummet på den måde.

»For mig er det mest af alt et slags kærlighedsmanifest, en kærlighedserklæring til Nicolai. Men det er også en universel fortælling om sorg, der rækker ud over min personlige historie. Alle mennesker vil opleve at miste, og alle skal dø,« siger Kira Skov.

Kira Skov bor i kolonihaven med sin og Nicolais søn Morgan og Nicolais datter Nora. Ude på lågen hænger et træskilt med to navne. Skov og Munch-Hansen. Navnene er skrevet med tusch og vidner om en familie, hvor et navneskilt bare er en praktisk foranstaltning og ikke en etikette, der skal trykkes i messing for at have betydning. Måske er det derfor, synet af skiltet virker så voldsomt. Den livfulde spontanitet i tuschbogstaverne på fyrretræet bliver i lyset af døden den 20. februar 2017 snarere et profetisk skrift om livets foreløbighed og skrøbelighed. Hvor længe mon det varer, før sol og regn vil have visket Munch-Hansen ud?

»Nicolai og jeg udviklede og udfordrede hinanden. Han var jazzmusiker, og han så et potentiale i mig, som vi fik frem sammen. Hvor andre syntes, at det var fint og godt nok, det, jeg gjorde, stillede Nicolai krav til mig. Han fik mig til at gå nye veje. Vi udviklede os sammen og havde et fælles sprog og forståelse i musikken. I det hele taget kommunikerede Nicolai bedst i musikken. Han var ikke altid så god til at sætte ord på, hvad han tænkte og følte. Men i musikken kommunikerede han på et helt andet niveau. Der udtrykte han sig frit. Det er også derfor, at hans bedste venner var nogle, han mødte gennem musikken.«

Var du bange for at miste musikken, da du mistede ham, når nu det var noget, I havde sammen?

»Nej. Det skete ikke. Musikken blev en livline for mig. Jeg tog meget hurtigt en beslutning. Det var en nat, to til to en halv måned efter Nicolai var død. Vi sov alle tre sammen i min seng, børnene og jeg, fordi det hele var så utrygt. Jeg lå vågen og fik et stærkt billede af, at jeg skulle lave musik til

»Jeg skulle ikke følge ham ind i døden.
Jeg skal leve videre.
Jeg ønsker at leve trods mit tab.«

Nicolai. Så kontaktede jeg min producer og fortalte ham om min plan, men jeg sagde også, at jeg ikke kunne vide med sikkerhed, at jeg kunne klare det. Vi lavede en aftale. Det skete bare, hver gang jeg satte mig, kom der musik, det flød igennem mig. Og Nicolai var med i det. Det sprog, vi havde sammen, var ikke dødt. Jeg kunne ligesom høre, hvordan han ville spille det.«

Kira Skov kigger frem for sig. Hun er et andet sted nu. Og i en anden tid. Langsomt og med en stilfærdig alvor vender hun tilbage.

»Jeg har altid forestillet mig, at jeg skulle blive gammel med Nicolai. Vi havde mange planer og drømme sammen, og han var med i alle sfærer af mit liv, ikke bare i musikken, men også som far til børnene, som min mand og ven. Pludselig var hele fremtiden taget fra mig. Når du står der i den mest akutte, friske sorg, er det meget svært at forestille sig noget, der rækker ud over dagen i morgen, hvis du da overhovedet kan forestille dig det. Jeg havde brug for noget ude i fremtiden, som jeg kunne arbejde hen imod.«

TILLID TIL LIVET

På den anden side af hækken kommer en stor flok børn gående. Kira Skov smiler over, at deres råb og grin gør vores samtale umulig. Heldigvis afsporer det hende ikke. Hun fortsætter og fortæller, at det at miste Nicolai var som at blive amputeret. På de vigtigste områder i sit liv blev hun frarøvet den, som var med til at skabe det liv, hun holdt så meget af. Hvordan undgik hun at miste modet til at leve? Hvad er det i hende, der gjorde, at hun den nat kunne tage en beslutning om at lave musik igen?

I sangen "Spirit Shed" synger du: "Now I won't go where you have gone." Var du aldrig i et mørkt øjeblik fristet til at gå efter ham?

»Nej, jeg skulle ikke følge ham ind i døden. Jeg skal leve videre. Jeg ønsker at leve trods mit tab. Det har jeg aldrig været i tvivl om. Der er selvfølgelig børnene, men det er ikke kun på grund af dem. Jeg har en livsgnist i mig, som fylder meget. Det var så meningsløst, at han skulle dø, men jeg har aldrig været i tvivl om, at mit liv er meningsfuldt.«

Hvad er det for et livsmod, du har?

»Livet har givet mig nogle ret store udfordringer. Før Nicolai døde, havde jeg min egen død helt tæt inde på kroppen to gange. Jeg tror ikke, at man kan vide på forhånd, hvordan man vil reagere, når døden rykker tæt på. I mit tilfælde er jeg hver gang blevet overvældet af en stor taknemlighed. En gang var jeg involveret i et trafikuheld, og da jeg kom til bevidsthed igen, var jeg ved at blive skåret ud af en bil, og jeg kan huske, at jeg kiggede op på Falck-folkene og tænkte, "Gud, hvor er det vildt, at de kæmper for at redde mig." Da jeg havde kræft og skulle igennem kemobehandling, blev jeg så utrolig taknemlig for, at der fandtes en læge, som havde brugt tid på at specialisere sig i en så specifik form for kræft, som kun én om året rammes af. Jeg oplevede mange forskellige reaktioner i venteværelset. Mange var frustrerede over sygdommen og vrede på systemet, og det er måske forståeligt, men jeg har aldrig fået energi fra vrede. Heller ikke da Nicolai døde. Jeg får energi fra kærligheden. Det er ikke en teori eller noget, jeg har tænkt mig frem til. Det er bare sådan, det er. Jeg kæmper ikke imod, men overgiver mig til det, der er.«

Du overgiver dig?

»Ja, det er en form for hengivelse. Man slipper kontrollen og giver sig hen til en proces. I tilfældet med kræftsygdommen stolede jeg på lægerne og behandlingen og opgav at kæmpe imod det, der alligevel er ude af mine hænder. Det er ikke det samme som at give op, det er at have tillid til processen.« →

KIRA SKOV (født 1976) er sangerinde og sangskriver. Hendes tredje soloudgivelse, "The Echo of You" fra 2018, betegner hun selv som en kærlighedserklæring til sin afdøde mand, Nicolai Munch-Hansen. Kira Skov har indgået i en række musikalske samarbejder som i bandet Kira & The Kindred Spirit og The Cabin Project med Marie Fisker og er modtager af flere priser, herunder Gaffaprisen i 2007 for årets danske sangerinde og Årets Steppeulv for årets vokalist og årets album i 2014.

Hvor stammer den tillid fra?

"Det ved jeg ikke. Det er noget, jeg har opdaget igennem mine erfaringer, at jeg har en grundlæggende tillid til livet, og at den er dybt forankret i mig. Lige meget hvor sort og mørkt det har været, har jeg altid haft lyst til at se, hvad der ligger rundt om hjørnet og troet på, at det vil blive lyst igen.«

Men din tillid til livet og tro på lys i mørket udspringer ikke af en religiøs overbevisning?

»Jeg har ikke en fast defineret religiøs overbevisning. Men jeg vil heller ikke udelukke noget. Der er så meget gådefuldt i tilværelsen, som jeg ikke kan lukke øjnene for, og jeg synes, at der er et stort håb i alt det, vi ikke kan vide.«

TROEN VARIERER, SORGEN ER DEN SAMME

Kira Skov tror altså ikke i traditionel forstand, men i det, hun siger, ligger en bemærkelsesværdig stærk tro på livets godhed og meningsfuldhed. Det ville næsten være nemmere forstå, hvis hendes kræftforløb og hendes mands død havde efterladt hende med et pessimistisk livssyn og en angst for livet og fremtiden. Men mere detaljerede teologiske overvejelser synes ikke at interessere hende.

Hvad med din mand, troede han?

»Nicolais far har været præst i Østerlars Kirke i 25 år. På mange måder kommer vi fra vidt forskellige baggrunde. Jeg er opvokset i et venstreorienteret miljø, hvor man ikke troede på Gud, til gengæld talte man meget om Karl Marx. Alligevel endte Nicolai og jeg det samme sted. Han var et spirituelt væsen, som det også kommer til udtryk i hans musik, men han søgte ikke svar i faste religiøse dogmer og institutioner.

Morgan er døbt, og vi blev viet af Nicolais far i hans kirke. Hans forældre har en stærk, og nogle ville måske sige lidt gammeldags, tro. Men på trods af vores forskellighed har jeg altid følt mig elsket og omfavnet af dem. De er meget varme. Som mennesker lever de virkelig den kærlighed, næstekærligheden, de tror på. Det er meget smukt.«

Sorgen er for Nicolais forældre og for Kira Skov den samme. Selvom forældrene har en trøst i deres opstandelsestro, oplever hun ikke, at det gør tabet mindre for dem. Det er de sammen om, og de kommer jævnligt og hjælper hende og passer deres børnebørn. Det sætter sine spor. Hun fortæller leende, hvordan Morgan en dag delagtiggjorde hende i en af sine religionsdemografiske betragtninger.

»De tænker meget på Jesus på Bornholm. Men de tænker ikke helt lige så meget på Jesus på Amager.«

KÆRLIGHEDEN ER KOMPROMISLØS

Kira Skov hoster. Hun er forkølet, og selvom solen skinner, sidder hun under et tykt uldtæppe. Hendes stemmemikstur af en uappetitlig blanding af gurkemejerod, et drys peber og andet, der sikkert udgør en hemmelig opskrift, er for længst drukket ud, og virkningen aftager.

Vi har netop talt om hendes mod til hele tiden at bevæge sig ud på usikker grund i musikken og gøre sig hudløs i teksterne. Hun fortæller, at hun er nødt til at gå langt, for det er kun der, det bliver levende for hende. Den samme kompromisløshed gør sig gældende for hende i kærligheden. Men det må vel have ændret sig. Man beskytter vel sig selv, når man har oplevet så stor sorg og overlader kærlighedens vovemod til de uprøvede.

Tør du overhovedet elske igen?

»Ja. Jeg tror godt, at jeg vil kunne elske igen. Man kan godt elske mange. Når man oplever så stor sorg, så oplever man også, at hjertet bliver nødt til at vokse. Det ekspanderer, og man får plads til kærligheden på flere planer og nye planer. Nicolai vil selvfølgelig altid være der, også som min mand. Men jeg er kun 42 år og kunne godt have 40 år tilbage i mig. Det vil selvfølgelig blive en udfordring for mig. Jeg har ikke noget kompas for, hvordan man skal være en ung enke. Der er ikke mange forbilleder at spejle sig i, så jeg bliver nødt til selv at opfinde, hvordan jeg gør det. Men jeg håber da, at mit liv fremadrettet vil blive lige så rigt, som det har været indtil nu.« ■

»Når du står der i den mest akutte, friske sorg, er det meget svært at forestille sig noget, der rækker ud over dagen i morgen.«

AT FINDE MODET TIL AT TVIVLE

Som stålsat kriger fremstod Ahmed Akkari sikker i sin sag på øretævernes holdeplads under Muhammed-krisen. Men da tvivlen begyndte at trænge sig på og startede en syvårig forvandlingsproces, der betød et brud med den islamistiske bevægelse, fik den tidligere imam for alvor brug for sit mod.

Af Lars Hvidberg

Foto: Lars Hvidberg

Da Ahmed Akkari i 2013 stod offentligt frem og fortalte, at han havde brudt med den islamistiske bevægelse, som han nogle år forinden havde stået i spidsen for under Muhammedkrisen, fik han for alvor brug for modet. Samme dag måtte han flygte over hals og hoved på grund af trusler på livet.

Unge muslimske mænd mødte op til hans arrangementer og viste så voldsom og truende adfærd, at han måtte aflyse offentlige optrædender. Kendte imamer og kommentatorer kaldte ham sindssyg og en løgner. Alligevel valgte Ahmed Akkari at stå frem igen og igen og undskyldte offentligt over for tegneren Kurt Westergaard, som havde levet under politibeskyttelse siden krisen, og Anders Fogh Rasmussen, der var statsminister, da ambassaderne brændte.

I virkeligheden var det ikke første gang, at Ahmed Akkari udviste personligt mod. Siden Muhammedkrisen havde han befundet sig i et voldsomt psykisk, filosofisk og religiøst opgør med den ortodokse islamisme, som han havde tilhørt, siden han var en stor teenager. Men modet handlede ikke om at være en stålsat kriger for den rette tro – men modet til at tvivle.

"Mod til at tvivle" blev også titlen på hans anden bog, som udkom på Gyldendal i maj 2018 med mig som medforfatter. Den fortæller historien om forvandlingen fra islamist til humanist med blandt andet litteraturen som vejviser. Men dette interview fokuserer på modet. Hvor finder man det henne? Og hvorfor egentlig være modig?

»For mig har det været at finde friheden,« siger Ahmed Akkari i dag. »Du opdager på et tidspunkt, at du er havnet et sted og i en tænkning, som ikke var udgangspunktet for det, du søgte. Og så må du bryde ud.«

I ET HUS FYLDT AF PIRATER

Ahmed Akkari beskriver det, som om han i årene efter Muhammedkrisen fik en opfattelse af, at han var havnet i »et hus fyldt af pirater.«

Efter krisen fik han lov til at sejle i egen sø som danskernes hadeobjekt nummer 1. Og samtidig begyndte han at reflektere over, om Danmark og demokratiet nu også var så slemt, som hans islamistiske ideologi sagde.

Da han i 2008 blev skolelærer i Grønland, rykkede det yderligere. Han fik venner og blev accepteret blandt mennesker, han tidligere regnede for fortabte vantro. Og i biblioteket sugede han til sig af litteraturens, filosofiens og psykologiens klassikere: Shakespeare, renæssancehumanismen, Søren Kierkegaard og meget mere. Det åbnede hans perspektiv, og han begyndte at tvivle på, om han nu også besad "sandheden" – og om man overhovedet kunne det.

»For mig har det at finde mod til at tvivle handlet om at bryde med en forestilling om at være blandt de frelste og dermed bryde ud med risiko for, at man tager fejl. At gå imod en ideologi eller en fast religiøs tænkning kræver særligt mod, fordi man bryder med sociale normer og med selve det, at man er en del af det rigtige.«

»Man vil gerne enes med andre, man vil gerne være konform, man vil helst ikke miste venner. Og for mig kunne det også betyde, at man mistede frelsen. Hvis man bevægede sig uden for rammerne af den tænkning, jeg kom af, så ville det være Gud selv, man gik imod!«

»Mod kræver ikke altid at stå fast.
Nogle gange handler det også om ikke at stå fast!«

For alvor at bryde med den islamistiske tanke ville ikke bare endegyldigt skubbe ham ud fra det islamistiske fællesskab – det ville også udsætte ham for muligheden for sjælelig fortabelse.

DET MENTALE TÅRN KRAKELERER

Men i Grønland blev det uholdbart for Ahmed Akkari, at han og islamisterne besad sandheden, mens alle andre var på gal vej. I "Mod til at tvivle" fortæller han, hvordan han hidtil har opholdt sig i en slags mentalt tårn, men at murene nu krakelerer.

Men hvad så?

»Individet kan gøre noget, som gruppen aldrig kan gøre, og det er at bruge sin fornuft og sin kritiske tænkning. Det kan forholde sig individuelt og personligt til noget uden at lade sig påvirke af andre, og så kan det træffe et valg, der er anderledes end de andre, hvis det har mod til det!«

Her fandt han modet i en grundlæggende religiøs indstilling. I "Mod til at tvivle" fortæller han om, hvordan han opgiver tanken om, at han kan regne ud, hvad man skal gøre for at vinde frelsen og undgå fortabelsen – sådan som den ortodokse tænkning dikterer. I stedet støtter han sig til tanken om Gud som barmhjertig og god, og at så længe han handler og tænker uden at ville noget ondt, så er resten i Guds hænder.

»Mod kræver ikke altid at stå fast. Nogle gange handler det også om ikke at stå fast! Det kræver også mod. Det er nemt at tro, at mod er at lukke øjne og ører og gå hele vejen. Det er det for det meste, at holde ud – men ikke altid. Det kan også være at vende sig imod sig selv og opdage, at man skal se sig selv i øjnene. Det kan være det værste, fordi vi skjuler os for os selv.«

For Ahmed Akkari står et klart billede tilbage: I Grønland gik han ofte tur blandt klipperne omkring byen, og et sted var der et vandløb, som blev til et lille delta, hvor man måtte springe fra sten til sten for at komme over. Man vidste aldrig, om man ville glide og måske brække benet. Man måtte tage chancen og håbe på det bedste. Man måtte tage springet – med inspiration fra Kierkegaard, →

AHMED AKKARI (født 1978) er uddannet folkeskolelærer og cand.pæd.soc. Under Muhammedkrisen i 2005 og 2006 var han talsmand for de muslimske ledere, som protesterede imod Jyllands-Postens satiriske tegninger af profeten Muhammed. Han var med på de famøse rundrejser til Mellemøsten, hvor der blev vist falske tegninger og agiteret for voldsomme reaktioner imod Danmark. Da protesterne eksploderede, og mange mennesker blev dræbt, opfattede mange danskere ham som ansigtet på katastrofen.

I 2008 tog Ahmed Akkari til Grønland for at blive skolelærer i Narsaq. I 2013 vendte han tilbage til Danmark for at fortælle, at han havde taget fejl og nu bekendte sig til demokrati og ytringsfrihed. I 2014 skrev han bogen "Min afsked med islamismen" sammen med Martin Kjær Jensen. Kort efter tog han igen til Grønland, da han ikke kunne finde fodfæste i Danmark. I 2018 udgav han "Mod til at tvivle" sammen med Lars Hvidberg. I dag bor Ahmed Akkari i Danmark.

LARS HVIDBERG (født 1973) er journalist, forfatter og til daglig taleskriver i Kulturministeriet. Han er uddannet cand.mag. i filmvidenskab og i journalistik fra Columbia University, New York, og har blandt andet været skribent og blogger for Berlingske. Siden 2011 har han skrevet for Uffe Elbæk, Marianne Jelved, Bertel Haarder og Mette Bock. I 2018 var han medforfatter på Ahmed Akkaris bog "Mod til at tvivle", om den tidligere imams dannelsesrejse fra islamist til humanist.

som også blev et forbillede for Akkari. Også han turde følge sin egen samvittighed og tage et opgør med de religiøse autoriteter.

I ENSOMT UDBRUD

I dag er Ahmed Akkari vendt tilbage fra Grønland for at skabe sig en tilværelse i Danmark. Han vil gerne gøre en forskel og fortælle om sine tanker og oplevelser – blandt andet for at bevare det frie samfund, som vi trods alt har opbygget i Danmark.

Mod er stadig vigtigt for ham. Og han har stadig brug for det i hverdagen. For det kan være ensomt at bryde ud.

»Jeg tror, mod er en del af det at leve og føle livet. Rejsen mod din personlige frihed kan være meget ensom, som Kierkegaard påpeger. Men omvendt siger Nietzsche: "Den, der ved, hvorfor han lever, kan tåle et hvilket som helst hvordan. Når man kan se en mening med det eller søger idealet om den ægte frihed, så kan man udholde det. At mærke livet er jo at mærke spændingsfeltet mellem det, der er farligt, og det, der er trygt. Vi mennesker skal passe på os selv, vi er skrøbelige, vi er udsatte, og at være modig kræver, at man sætter sig ud over den menneskelige tilstand. Det er faktisk ikke lige mig! For jeg vil helst leve trygt rent psykologisk. Men der er også en befrielse i at turde, selvom det kan gå galt. Man mærker, at i det mindste stod jeg fast på noget. Man er også nødt til det på en eller anden måde. Især når man føler sig klemt inde. Så skal man bryde ud af den kvælende angst, fordi den kan slå en endnu værre ned, hvis man var blevet i situationen.« ■

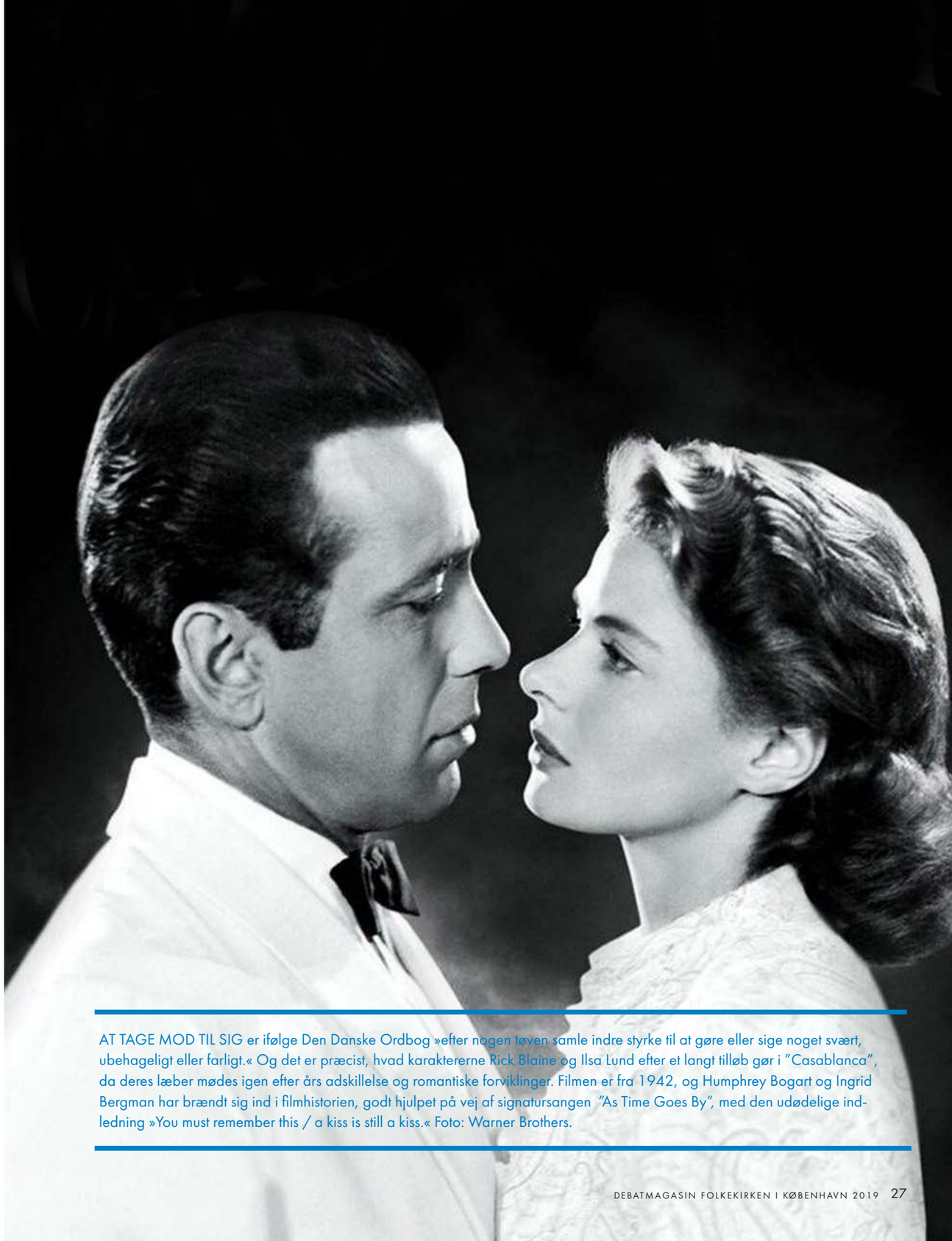

AT TAGE MOD TIL SIG er ifølge Den Danske Ordbog »efter nogen tøven samle indre styrke til at gøre eller sige noget svært, ubehageligt eller farligt.« Og det er præcist, hvad karaktererne Rick Blaine og Ilsa Lund efter et langt tilløb gør i "Casablanca", da deres læber mødes igen efter års adskillelse og romantiske forviklinger. Filmen er fra 1942, og Humphrey Bogart og Ingrid Bergman har brændt sig ind i filmhistorien, godt hjulpet på vej af signatursangen "As Time Goes By", med den udødelige indledning »You must remember this / a kiss is still a kiss.« Foto: Warner Brothers.

MOD I ALLE ALDRE

Hvor får de mod fra, svigter det nogensinde, og hvornår har de været allermest modige? DEBATmagasinet har talt med fem markante personer i forskellige aldre om deres syn på mod.

Af Elsbeth Grummesgaard Gjesing og Lars Erik Frank

Foto: Thomas de Nagy Berry og Anne Mie Dreves

CHRISTINA JØRGENSEN

25 år. Direktør i Chriis Ice Cream, der producerer plantebaseret is

Hvad er mod for dig?

»Mod er for mig at komme ud af sin egen "comfort zone". At bryde med det, man plejer, og gå ind i det ukendte, som man ikke ved, hvordan slutter. Det er vigtigt at understrege, at mennesker har forskellige udgangspunkter og forudsætninger, så det, der for nogen kan se ud som en lille satsning, kan for andre være et stort skridt.«

Hvornår har du været mest modig?

»Mange tænker, at jeg som direktør i en start-up-virksomhed hele tiden skal tage store og modige beslutninger – for eksempel om en investor skal ind. Det gør jeg også, men det mest modige, jeg har gjort, var i virkeligheden overhovedet at komme i gang og oprette virksomheden. Jeg stod over for den største urskov af ting, jeg ikke anede noget om. Skulle jeg gå til venstre eller højre? Bare det at få lavet et CVR-nummer føltes så uoverskueligt.«

Hvem indgyder dig mod?

»Det må være mine forældre. De har helt fra barnsben givet mig al den tryghed og selvtillid, der gør, jeg kan stå med det mod, jeg har i dag. Jeg er på ingen måder et curlingbarn. De har overladt det til mig at skulle finde ud af tingene og selv finde løsninger, når jeg lavede fejl, men har altid været parat med støtte og råd, hvis jeg havde brug for det. Det er fra dem, jeg har det, som jeg vil kalde mit grund-mod.«

Hvornår har dit mod svigtet?

»Modet har ikke svigtet, men indimellem kan det være tæt på. Det er hårdt arbejde at have en start-up-virksomhed, og der er mange ting, som kan gå galt undervejs. Jeg kan godt være ved at miste modet, hvis et stort indsalg svigter, eller et nyt produkt ikke lever op til forventningen. Men det varer højst en dags tid, før jeg igen har fundet motivationen og tænker, at jeg så må gå en anden vej frem end den planlagte.«

Hvem er modig?

»Generelt er det mennesker, der går imod strømmen og gør noget anderledes end det miljø, de er i eller kommer fra, forventer. Særligt kvinder, som kommer ud af forhold, der har været undertrykkende, eller kvinder, der bliver selvstændige og ledere, selvom det måske ikke er oplagt, er seje og stærke.«

Hvad ville du gøre, hvis du havde modet til det?

»Jeg ved godt, det kan lyde lidt som en kliche. Men hvis der er noget, jeg virkelig gerne vil, så arbejder jeg for det og sørger for, at det kommer til at ske.«

Foto: Thomas de Nagy Berry

ANDREAS GYLLING ÆBELØ

38 år. Direktør for AIDS-Fondet

Hvad er mod for dig?

»At stå ved sin livshistorie. Det kan være ens kulturelle baggrund eller seksualitet – det, man er rundet af. For eksempel er det enormt modigt at stå frem og fortælle, at man har hiv, med hvad det indebærer af frygt for afvisning.«

Hvornår har du været mest modig?

»At springe ud som homoseksuel da jeg var i tyverne, krævede en vis portion mod. Både over for min familie og forskellige grupper fra min vestjyske, kirkelige baggrund. Samtidig var den tro, jeg er rundet af, også en del af årsagen til, at jeg sprang ud. Vi har fået et liv og er en del af det her skaberværk, og det kan ikke være meningen, at man bruger livet på at være ulykkelig og ensom og lyve over for sig selv og andre.

I mit arbejdsliv har jeg været modig, når jeg har kastet mig ud i opgaver, jeg ikke vidste, om jeg kunne løse, som da jeg sagde ja til at være særlig rådgiver for den tidligere handels- og udviklingsminister.«

Hvem eller hvad indgyder dig mod?

»Politikere. Modsat den udbredte politikerlede synes jeg, det er underbelyst, hvor mange dygtige og hårdtarbejdende politikere, der knokler hver dag, for at skabe forandring.

Min mand (journalist Abdel Aziz Mahmoud, red.) indgyder mig mod. Han står ved sin historie og bruger sig selv til at bryde tabuet om at være homo med muslimsk baggrund.«

Hvornår har dit mod svigtet?

»Mit mod svigter vel dagligt. Det handler blandt andet om at sige til og fra, for jeg er ikke et menneske, der sådan går og banker i bordet eller bliver voldsomt krænket. Det har resulteret i situationer, hvor jeg har ladet ting fare, og bagefter kunne mærke, at det var forkert.«

Hvem er modig?

»Luther var modig. Folk, der reformerer det, de er i indefra og bliver i det, frem for at forlade det. Jeg har også stor respekt for den kvindelige imam Sherin Khankan.

Det er også et element af mod i at overgive sig til tro. Vi lever i en tid, hvor man næsten skal "springe ud" som troende.«

Hvad ville du gøre, hvis du havde modet til det?

»Det er ikke aktuelt lige nu, for jeg er meget glad for mit job, men jeg har tidligere overvejet at blive selvstændig. Det har jeg aldrig turdet, og jeg tror heller aldrig, at jeg kommer til det. Jeg er for afhængig af de menneskelige relationer.«.

MADS GEERTSEN

48 år. Alias 'Onkel Reje' fra DR Ramasjang. Skuespiller og musiker

Hvad er mod for dig?

I den klassiske definition er mod den maskuline dyd, som mænd bliver konfronteret med, om de har eller ej: rejse sig op for noget, sige fra og handle. Det modsatte er fejhed, at se væk, når man burde have grebet ind. Så er der også dag til dag-modet, der handler om, hvad man tør med sit liv – tager man de nemme løsninger? I mit arbejde prøver jeg at opfordre børn til at turde noget og tage de knubs, der følger med.

Hvornår har du været mest modig?

Jeg har aldrig været stor og stærk, så jeg er mest modig, når jeg stiller mig op og blamerer mig og sætter min røv i klaskehøjde. Onkel Reje er mere modig end mig, han hopper ned fra de højeste ting, og han tør også gå i lyserødt og med bar numse, så det handler ikke kun om maskulinitet, men også om køn og handlekraft.

Hvem eller hvad indgyder dig mod?

Mine børn sætter mig jævnligt i situationer, hvor jeg må mande mig op. Mit arbejde indgyder mig også mod, når jeg skal lave noget, jeg ikke helt ved, om jeg kan. Det er lysten til at præstere og få den der "tapperhedsmedalje" og anerkendelse. I det store billede kan Gud gøre folk modige på en god måde, give nogle holdepunkter, man står på mål for, fordi de er indiskutable. De værdier er ved at erodere i samfundet, hvor mod i dag ikke er funderet i noget fælles, men i ens egne grænser. Det private fylder med 'jeg føler' i stedet for 'jeg mener'.

Hvornår har dit mod svigtet?

På byture har jeg sjældent haft mod til at stikke snotten frem, når nogen var aggressive. En af de få gange, hvor jeg svarede igen, fik jeg bøllebank ved højlys dag af nogle fulde fiskere, der væltede ud af en Mercedes.

Hvem er modig?

Mønsterbrydere, der kæmper sig op fra bunden mod alle odds, har jeg meget stor sympati for. Min søns mor er sådan en. Hun boede på børnehjem, men fandt selv en plejefamilie, hun kunne være hos, og som fik fat i hende, så hun fik fat i sig selv.

Hvad ville du gøre, hvis du havde modet til det?

Blive stærk og slås, gå ud og i byen og tæske nogen. Altså ikke nogen sagesløse, men være sådan en superhelt, der beskytter de svage.

Følg dette opslag: Anne Mie Dreves

LISELOTTE HØJGAARD

61 år. Professor, klinikchef på Rigshospitalet

Hvad er mod for dig?

»Mod er at gøre det, man tror på, er rigtigt, når det er påkrævet, selvom man risikerer noget. Man skal ikke være dumdristig, men det er forkert, hvis man ikke gør det, der skal gøres, bare for at redde sit eget skind eller af komfortable grunde.«

Hvornår har du været mest modig?

»Da jeg gik i 4. klasse, var der en gårdvagt, der slog børnene. En dag, da han ville slå, stillede jeg mig imellem og fik tæskene, og så gik jeg op til inspektøren bagefter. Gårdvagten holdt op med at slå, og efter et stykke tid var han der ikke mere.

Som læge er der mange situationer, hvor man gør det rigtige, selvom man risikerer noget selv. Man tænker ikke på det som mod, for det ligger i kaldet, men jeg var modig, da jeg skrev bogen "Hvordan får vi verdens bedste sundhedsvæsen?". Mange af mine kolleger lod sig på det tidspunkt ikke citere i medierne om det, der var at kritisere i sundhedsvæsenet.«

Hvem eller hvad indgyder dig mod?

»At læse om nogen, der har været modige, når de skulle være det. Det har gjort mig både stærk, glad, ydmyg og stille at læse Ebbe Muncks erindringer. Han var modstandsmand, journalist, ekspeditionsleder og meget mere. Et fantastisk menneske og modig med stort M.«

Hvornår har dit mod svigtet?

»Hvis der kommer en edderkop, kalder jeg på min mand, også midt om natten. Ellers er jeg ret uforfærdet.«

Hvem er modig?

»En ung bioanalytiker fra min afdeling tog til ebolaepidemien i Vestafrika, det var modigt. Danske soldater, der melder sig til internationale missioner. Mine unge studerende, som rejser ud i junglen eller til en støvet landsby i Nepal og reparerer sundhedsudstyr. Alle dem, der under 2. verdenskrig hjalp jøder til Sverige. I dag er vi så rige som aldrig før, og så besværer vi os over nogle få stakler, der kommer til os.«

Hvad ville du gøre, hvis du havde modet til det?

»Jeg ville gerne have mod – eller måske vedholdenhed – til at råbe endnu mere op, så vi igen fik verdens bedste hospitaler i Danmark for patienter, pårørende og personale. Det er det ikke alle steder lige nu, og det er jeg ked af.«

LOTTE TEGNER FREDDIE

83 år. Journalist og modeekspert

Hvad er mod for dig?

»Mod er at stikke næsen frem og tage stilling til alle områder i tilværelsen. Her er man nødt til at have en klar mening og stå ved den, også når det ikke er den gængse og alment accepterede holdning, man har.«

Hvornår har du været mest modig?

»Da jeg blev skilt fra min daværende mand og stod med to små børn og købte et hus uden en krone på lommen. Samtidig fik jeg på grund af et ansættelsesstop ikke en fastansættelse på Berlingske Tidende, som jeg havde regnet med. Min advokat frarådede købet, men jeg svarede, at jeg budgetterer med mirakler. Det blev til en kortere fattig periode med fedtemadder, når børnene var hos deres far. Men huset er det, jeg stadigvæk bor i.«

Hvem eller hvad indgyder dig mod?

»Jeg har en meget stærk retfærdighedssans, som giver mig mod. Jeg bliver meget opbragt, når noget er uretfærdigt, og reagerer, når noget er for meget eller langt ude. Jeg siger gerne min mening til dem, der kan gøre forskellen, også på andres vegne, hvis de ikke selv er i stand til det.«

Hvornår har dit mod svigtet?

»Hvis jeg skulle krydse en bjergkløft på en hængebro, ville det nok svigte, men sådanne situationer opsøger jeg ikke. At cykle i København tør jeg ikke, de kører jo sindssygt. Ellers ved jeg det ikke, for jeg synes, jeg altid er god til at sige til og fra.«

Hvem er modig?

»Sara Omar, som er forfatter til bogen "Dødevaskeren". Når hun og andre kvindelige forfattere fortæller om æresdrab og vold mod kvinder, udsætter de sig selv for trusler fra de rabiate islamister. Det er nødvendigt at få fortalt de historier, ikke mindst for deres medsøstres skyld, og afsindigt modigt at stå frem med dem.«

Hvad ville du gøre, hvis du havde modet til det?

»At gå ind i politik og få noget gennemført der. Men det ville være omsonst af flere årsager. Du skal have flere år foran dig for at få indflydelse, og det her jeg jo ikke. Samtidig er det et kæmpe arbejde, som jeg ikke orker. Men jeg ytrer mig for eksempel som læserbrevsskribent eller med direkte henvendelser til beslutningstagerne, senest til undervisningsministeren og kulturministeren. Jeg ønsker obligatorisk morgensang i skolerne, fordi det er en glæde og skaber sammenhold at synge, og salmerne og højskolesangene er et stykke kultur, som meget let kunne gavne integrationen.«

Foto dette opslag: Thomas de Nagy Berry

TRO, MOD OG JESUS

Nogle religionskritikere mener, at tro et tykt, storblomstret gardin, som ængstelige mennesker trækker for, når virkeligheden trænger sig på. Set indefra ser det anderledes ud. Der rejser troen sig som et krav om træde ud ad døren og være til i den virkelighed, der er. Troen både kræver og giver mod. Mød Jens Ole Christensen, Kirsten Jørgensen og Sørine Gotfredsen i en samtale, hvor de tre markante prædikanter taler om forbindelsen mellem tro og mod. Og om Jesus kan være en rollemodel, vi kan skele til, når modet mangler.

Af Rikke Juul

Illustration: Paul Gustave Doré. Foto: Sille Arendt

Er der nogen fortællinger fra Jesus' liv, som særligt indgyder jer med mod og inspirerer jer til handling?

Sørine: »Det kommer an på, hvad du mener med mod. I det hele taget vil jeg sige, at vi skal passe på med at sammenligne os med Jesus. Det er forkert at sige, at Jesus er modig. Det er han ikke først og fremmest. Jesus er lydig. Når vi taler om, at han er modig, lægger vi alle vores menneskelige forestillinger over i ham. Vi gør ham for lille, hvis vi tror, at han har de kvababbelser, som vi selv har. Hans færd er lydighed, han følger vejen, som skal følges.«

Jens Ole: »Selvfølgelig skal vi passe på med ikke at skabe Jesus i vores eget billede. Men der er da eksempler på, at han tydeligvis er i oprør og kæmper med sin pligt. Jeg kan ikke lade være med at hæfte mig ved, hvor kontrastfyldt han er. I den ene ende af spektret er han den alvorstunge mand, der taler om evighed og kritiserer folk for deres hykleri, og i den anden ende bliver han beskyldt for at være en festabe. I løbet af mine 25 år som leder har jeg fået en del erfaring med kritik, og jeg har lært, at i al kritik, også selvom den er urimelig, uretfærdig og så videre, så er der altid en lille my af sandheden. Så når han kaldes en festabe, har der nok været noget om det. Det er ikke nemt at få et entydigt billede af Jesus.«

Kirsten: »Vi kan ikke blive som Jesus, det er rigtigt. Men jeg synes, vi har et problem, hvis vi ikke kan lade os inspirere af Jesus i vores liv, fordi vi mener, at han er noget helt andet end et menneske. Han var helt Gud og helt menneske. Måske har vi som præster i dag lige netop brug for at lade os inspirere af hans forkyndelsesform: hvordan han gik ud uden institution i ryggen, uden ritualer, uden forkromede ord. Han kom med sin fortælling og talte direkte til folk midt i deres hverdag og almindelighed.«

Jens Ole: »Generelt har der i nogle kirkelige miljøer været en tendens til at over-menneskeliggøre Jesus og i andre til kun at fokusere på hans guddommelighed. I dag, hvor det ofte er inden for gudstjenestens rammer, at man taler om Jesus, kan man nemt glemme, at de første, der mødte ham, mødte en, der havde et af de mest almindelige navne i datiden, med helt almindelig baggrund, og først langsomt begyndte de at opdage noget andet ved ham. «

Sørine: »Naturligvis skal vi holde fast i, at han også er helt og ægte menneske, men det er meget lidt, vi kan sige om hans personlighed, om hans mod eller om hans sindsstemninger, og når vi prøver, projicerer vi os selv og vores menneskelige forestillinger over i ham.«

Kirsten: »Bibelen er blevet til i en semitisk kultur og tradition, hvor fokus er på handlingerne og ikke på følelser og det indre liv. Det er rigtigt, at vi ikke ved meget om hans indre liv, men vi ved noget om hans handlinger, og det er handlingerne, vi skal lade os inspirere af. I sine handlinger viser Jesus os, at det handler om at flytte os selv uden for centrum og lade den anden få pladsen. Han er →

Indgyder Jesus mod? Kirsten Jørgensen, Sørine Gotfredsen og Jens Ole Christensen diskuterer spørgsmålet med interviewer Rikke Juul.

»Hvis man vil have det hele med og forstå alt, hvad kærlighedsbudskabet kræver af os, så kræves der et vist mod af os.« – Sørine Gotfredsen

en inspiration til profetisk handling, i den forstand at vi skal pege på de uretfærdigheder, der findes omkring os.«

Jens Ole: »Nu har jeg selv været meget tæt på den amerikanske strømning, hvor man altid spurgte: 'What would Jesus do?' Jeg må indrømme, at jeg nemt får lidt kvalme over vendingen. Men Paulus siger nu engang, at vi skal efterligne ham, ligesom han efterligner Jesus.«

Sørine: »Jeg er med på, at Kristus er vores øverste målestok, men jeg har selv en blufærdighed og en ærefrygt over for ham. Det er, som om I vil lægge Kristus ned på terapeutbriksen, og deri risikerer I at begå overgreb på ham. Kristus er noget helt andet end mig.«

Jens Ole: »I hans menneskelighed kan du godt sammenligne dig med ham.«

Sørine: »Ja, men jeg falder helt og aldeles igennem.«

Jens Ole: »Selvfølgelig. Jeg har mange forbilleder, jeg falder igennem over for, det er det, der gør dem til gode forbilleder. Men forveksler du menneskelighed og syndighed? Godt nok er de så tæt forbundne i mig, at det er umuligt at sige, hvor den ene begynder, og den anden ender, men bibelsk set er synden et fremmedlegeme i os, og det er menneskeligheden ikke.«

Sørine: »Vores oprindelige menneskelighed er ikke længere til stede efter syndefaldet.«

Jens Ole: »Der er jeg nok alligevel lidt mere grundtvigsk, end du er, for jeg vil hævde, at ja, nok er jeg gennemsyret af synd, men jeg har også stadig Guds billede i mig. Det spejler sig for eksempel midt i al menneskelig begrænsning og syndighed i min forældrekærlighed, ægteskabelige kærlighed.«

Kirsten: »Hvis vi skal forholde os alvorligt til kristendommens særlige grundlag, at Gud kom til jorden som et menneske og trådte ind i vores menneskelighed, så betyder det efter min mening, at der er plads til, at vi kan bruge vores menneskelige forstand, al vores fantasi og forestillingsevne til at sige noget om Gud. Vi kan sige alt muligt, men uden at gøre krav på, at nu har vi tænkt hele sandheden.«

Sørine: »Er det ikke en meget farlig tanke? Mennesket har til alle tider haft en tendens til at sætte sig i Guds sted, og jo mere vi digter, og han kommer til at ligne os, jo mere sætter vi os i hans sted.«

Kirsten: »Jo, det er en fare, men den fare må vi leve med, hvis vi skal prædike og fortolke på den kristne fortælling.«

Kræver det et særligt mod at prædike?

Kirsten: »Man kan måske godt tale om mod, men hvis jeg skulle pege på et sted, hvor jeg har særligt brug for at hente mod, så er der egentlig ikke tale om mod i traditionel forstand. Det er modet til at turde opholde mig der, hvor jeg forholder mig til, at det hele måske er løgn. At min tro, det fundament, jeg står på, er ligegyldigt og tomt. Der er ikke noget spektakulært og fornemt ved det mod, men den afgrund skræmmer mig mere end noget andet. Den tanke kan besætte mig, og jeg befinder mig sommetider der, hvor jeg balancerer på to kontinentalplader. På den ene står jeg på den vigtigste historie, der er at fortælle, og den anden plade er det hele tomt. Hvis jeg skulle knytte an ved en fortælling om Jesus, må det være, da han på korset råber: 'Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?' Der blev han anfægtet af en lignende tanke, 'Er jeg bare en helt almindelig mand, der har misforstået det hele?'«

Sørine: »Når du har åbnet for den mulighed, at det hele er tomt, hvor placerer det så dig?«

Kirsten: »Så er det min opgave med min bevidsthed at gribe fat i den kristne fortælling, også selvom jeg har den følelse, at det hele kunne være løgn. Frimodigheden er ikke altid noget, jeg føler. Troen er ikke noget, jeg altid har, men så forudsætter jeg begge dele og holder fast i det. Så oplever jeg, som Luther sagde, at når man begynder i det ydre, virker det indadtil.«

Jens Ole: »Det er befriende at høre dig sige det. Jeg genkender mig selv i, at troen ofte er en tilkæmpet tro.«

Hvor henter du modet fra?

Jens Ole: »Fra det, at jeg har et bundet mandat. Jeg skal sige noget, der ikke kommer fra mig selv, men fra en anden. Jeg citerer ofte Paulus' ord om Kristi tjenere for mig selv (1. Korintherbrev, kapitel 4, vers 1-5 , red.). De ord sætter mig fri af andres bedømmelse og af min egen bedømmelse af mig selv, det er Guds dom, der tæller. Men når det er sagt, så er det da nogle dage sjovere at være præst og skulle prædike end andre dage.«

Sørine: »Ja, man kan sagtens forkynde kristendom uden at vække modstand. Man kan nøjes med at pege på det, som vi alle fornemmer, er intuitivt dejligt ved kristendommen, og fremstille Jesus som den milde figur, vi har gjort ham til. Men hvis man vil have det hele med og forstå alt, hvad kærlighedsbudskabet kræver af os, så kræves der et vist mod af os. Kristendommen siger os og vores tilbøjeligheder imod.«

Kirsten: »Jeg synes ikke, at man kan sige, at kristendommen kun taler imod. Lige så ofte er vores rolle som forkyndere at pege på de steder, hvor det guddommelige viser sig i vores liv.«

Prædiker I for at give folk et bestemt mod? Kan man sige, at der er en bestemt kristen grundstemning, som de skal være bragt i, når de går fra gudstjeneste?

Kirsten: »Hvis man skulle analysere tiden, så er der en stor forsigtighed i forhold til at tro på fremtiden. Katastrofetanker er voldsomme, og vi møder dem overalt i kulturen i bøger og film. I Bibelen og salmebøgen har vi billeder af en bedre verden, der gerne skulle indfinde sig engang, men også her og nu glimtvis. Vi møder tidens modløshed med en tankegang om, at der ud af undergangen opstår noget nyt og bedre, både på mikrokosmos- og makrokosmosplan. Vi har et håb at give videre. I gudstjenesten skal alle stemninger kunne rummes, men hvis man kunne sige, der skulle indfinde sig en bestemt sindstilstand, ville jeg sige frimodighed, håb.«

Jens Ole: »Hvad med glæde?«

Sørine: »Jeg har et vist forbehold over for ordet glæde. Det er i dag så demonstrativt en markør, som skal være med til at præsentere mig som stærk, udfarende, selvsikker, smuk. Glæde er en kvalitet, man tager på sig for at stråle.«

Jens Ole: »Jeg er med på, at det bruges sådan. Men så må vi spørge os selv, hvilke ord vi vil opgive, fordi indholdet er blevet forvrænget, og hvilke ord vi vil generobre og give dem vores eget indhold. Jeg vil gerne forsvare ordet glæde. Evangelium betyder det glædelige budskab. Jeg kommer fra det missionske miljø, og vi omtales ofte →

KIRSTEN JØRGENSEN (født 1960) har siden 2014 været provst i Frederiksberg Provsti, hvor hun er præst ved Godthaabskirken. Inden da var hun i 21 år præst på Fyn. Ud over sin teologiske embedseksamen har Kirsten Jørgensen også en kandidatgrad i mellemøststudier. Som forfatter beskæftiger hun sig med at nyfortolke det bibelske sprog. Hun har blandt andet udgivet bogen "Længsel efter engle" (2013) og er forfatter og medredaktør på tre folkekirkelige bønnebøger samt "Epistelklip" (2018).

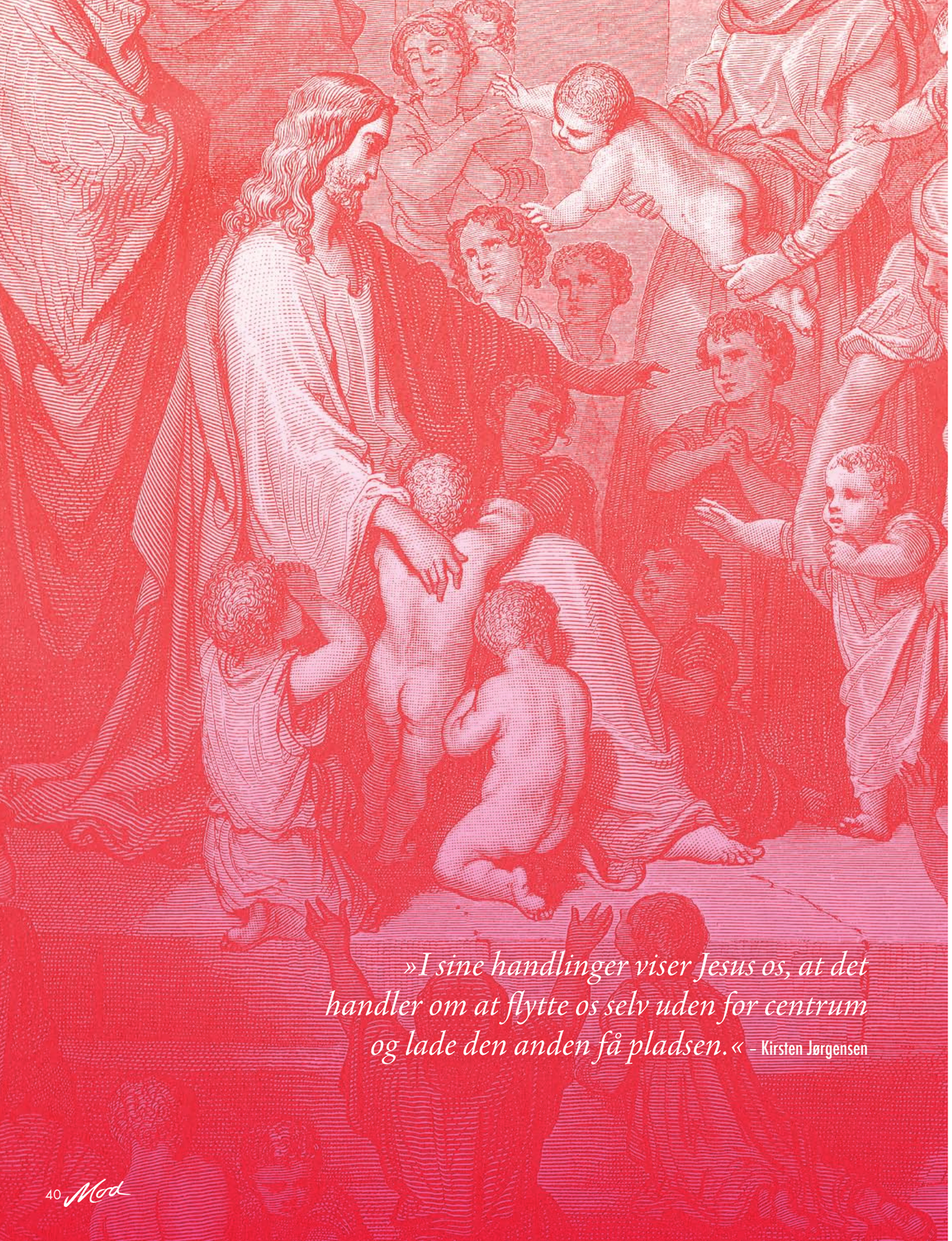

»I sine handlinger viser Jesus os, at det handler om at flytte os selv uden for centrum og lade den anden få pladsen.« – Kirsten Jørgensen

»Selvfølgelig skal vi passe på med ikke at skabe Jesus i vores eget billede. Men der er da eksempler på, at han tydeligvis er i oprør.« – Jens Ole Christensen

som de strenge kristne. Men jeg mener altså, at kristendommen handler om at gøre os glade.«

Sørine: »Jeg vil også hellere tale om frimodighed. Det er et godt ord. Det handler om at turde erkende, hvor sammensat man er, og magte at være til her i verden på trods af den indsigt. Det lyder lidt negativt, men man skal også gå ud af kirken med en vis anfægtelse, der kommer af, at man får øje på sin egne mangler og på den skyld, man må stå ved. Frimodigheden til at leve frit med den selvindsigt kommer af den kristne besked om, at du med alt det, du mangler, alligevel er et værdigt individ.«

Jens Ole: »Nu har du bedt os om at undgå påskefortællingen (i interviewet her, red.) og forholde os til Jesus som menneske, men i sidste instans henter jeg jo mit mod i påskeberetningen. Jesus døde for mine synders skyld. Det betyder, at jeg har min ryg fri. At jeg er fri til at leve og nøjes med at gøre mig nyttig, jeg skal ikke tænke på at frelse mig selv.«

Sørine: »Ja, modet kommer fra det håb, vi får i påsken. Nu laver jeg en lille afstikker til litteraturen. I "Brødrene Løvehjerte" står Tvebak og Jonathan ved afgrunden og skal springe, så siger Tvebak: 'Jeg er bange, men jeg gør det alligevel.' Det er det mod, vi skal indgyde. Frygten er til stede, men vi hopper alligevel, fordi vi håber.« ■

JENS OLE CHRISTENSEN (født 1956) er sognepræst i Fredens-Nazaret kirker på Østerbro. Tidligere generalsekretær i Luthersk Mission (2005-15), rektor på Dansk Bibel-Institut (1999-2005) og forstander på Kristeligt Forbund for Studerendes ledertræningscenter (1990-99). Han er fast klummeskribent på Kristeligt Dagblad siden 2001 og har udgivet en række bøger, senest "Dyb hvile og dynamisk liv – Bjergprædikenen læst langsomt". Sidder i øjeblikket i en arbejdsgruppe biskopperne har nedsat om gudstjenesten.

SØRINE GOTFREDSEN (født 1967) er sognepræst ved Jesuskirken i Valby. Hun er også uddannet journalist og arbejdede inden lukningen i 2001 på avisen Aktuelt med sport som sit primære fagområde. Sørine Gotfredsen er også kendt som en markant samfundsdebattør, blandt andet fra bloggen Sørines på Berlingskes webudgave, hvor hun skriver om værdispørgsmål og tro, dannelse. Som forfatter har hun udgivet en række bøger, herunder debatbøgerne "Den åndløse dansker" (2011) og senest "Tolv tiltaler" (2018).

DEN *mis–* MODIGE

Kræver det mod at insistere på dialog mellem mennesker, møde verden med pressede hippie-idealer og rejse og leve i miljøer på den yderste kant af det amerikanske samfund? Ja, tænkte DEBATmagasinets udsendte inden mødet med fotografen Jacob Holdt. Det blev dog til et andet billede, han kom hjem med.

Af Allan Ivan Kristensen

Foto: Petra Kleis

Jeg iler forventningsfuldt igennem gaden, der udgøres af hyggelige byggeforeningshuse i optimistiske farver og rødglødende blade, der putter sig op ad ujævne brosten. Løvfaldssommeren er over os, og varmen flyder ind igennem den skyggefyldte gade, hvor Jacob Holdt bor. Og det samme gør de fordomme, som jeg bærer med mig: Jacob Holdt er en hippie, der med sit Jesuslignende ydre traver og blaffer sig igennem fattige sydstatsegne og hutler sig igennem ghettoerne på den amerikanske vest- og østkyst, altid klar med sit kamera og en stor venlig krammer. Og så er han modig. Det har jeg altid tænkt.

Jeg ringer på døren. Et vindue åbner på førstesalen, og ud kigger han med sit karakteristiske flettede skæg og de smilende øjne. »Jeg kommer lige om lidt,« råber han venligt til mig.

»Du skal ikke tage skoene af,« siger han, da jeg kommer ind. »Jeg har lavet kaffe. Der er også lidt brød og ost. Tag noget, for jeg skal lige skrive en mail færdig. Du kan også bare kigge lidt rundt i lejligheden. Oppe på mit arbejdsværelse hænger der billeder af hele min præsteslægt.«

Jacob Holdt lever op til alle mine forestillinger om ham. En glad, elskende – og elskelig – verdensborger, der altid ser det gode i alt og alle. Og får en til at føle sig velkommen og vellidt, på trods af at man er fremmed. Jeg kigger rundt i hans bolig, hvor væggene er tapetseret med bogreoler. Bøger om alt mellem himmel og jord. Dansk kirkehistorie. Verdenshistorie. Amerikansk historie. Litteratur, digtsamlinger, børnebøger. Og så er der sofaerne. Dem er der mange af. De indbyder til samtaler mellem mennesker. Og dem har der været mange af her i boligen, både samtaler og mennesker. Der er også mange minder i lejligheden. De hænger på væggene i form af billeder, malerier, fotografier og kunst, der er hentet hjem fra utallige rejser rundt i verden.

Og så starter samtalen – med barfodsdivaen Cesária Évoras melankolske musik i baggrunden. Musik, der emmer af både udlængsel og hjemlængsel. Det bliver en samtale, hvor mine fordomme om Jacob Holdt bliver opløst lidt efter lidt. Og det er det, han kan. Opløse fordomme. Og det gør han som det første lige der ved det køkkenbord, hvor jeg sidder og fumler med min lydoptager:

»Jeg vil lige starte med at sige, at det ikke kræver mod, det jeg har gjort. Mod handler om at overvinde sin frygt. I samme øjeblik man har tillid til mennesker, er der jo ikke nogen grund til at være modig. Når folk ser mig som modig, så er det, fordi de selv har dyb mistillid til sorte, kriminelle eller fremmede.«

Men det er jo sådan, at jeg har set Jacob Holdt. Som modig. Som en mand, der nedbryder grænser mellem mennesker ved hjælp af mod. Jeg tænker over det, han har sagt: Bunder min beundring over hans mod i virkeligheden i en latent mistillid? Han kan fornemme, at jeg stiller mig selv disse spørgsmål, i hvert fald siger han:

»Og jeg havde jo også mistillid dengang. De første to år blev jeg hele tiden slået ned af de sorte. Og på førstedagen i San Francisco blev jeg voldtaget af en homoseksuel sort mand. Og på tredjedagen blev jeg røvet af en sort bande. Men jeg kunne så se, at alt dette skete, fordi jeg gik rundt og frygtede dem, og fordi jeg havde et negativt syn på dem. Jeg stigmatiserede dem. Det er nemlig det, der sker, når vi går rundt og frygter mennesker. Vi siger jo i virkeligheden til dem: 'Du er dårlig! Du er en skidt fyr! Jeg har grund til at frygte dig!'. Og det restimulerer jo alle de dårlige følelser, de har om sig selv. Og så er det, de overfalder dig.«

»Jeg må jo bare anerkende, at jeg var en del af en enorm heldig generation. Vi blev født med tryghed. «

EN HJÆLPENDE HÅND

Jacob Holdts rejser i USA kunne jo være stoppet lige der! Lige der i San Francisco i 1970'erne, hvor han stod med en grundlæggende mistillid til de mennesker, han senere portrætterede i billede efter billede. Billeder, hvor han dokumenterede vreden, sorgen, racismen og mistillidens konsekvenser. Hans mentale rejse krævede hjælp udefra:

»Jeg fik en hjælpende hånd. Jeg boede hos sorte universitetselever. Gradvist lærte jeg så, at jeg ikke længere kunne se de sorte som udyr, jeg skulle frygte. Jeg kunne se dem som mennesker, jeg kunne have tillid til. Og jo mere det skete, jo mere byggede jeg i virkeligheden tillid op til de sorte i al almindelighed. Det, jeg lagde mærke til derefter, når jeg kom ud i gaderne og mødte dem, som jeg kalder smertens eller vredens børn, var, at mit kropssprog havde ændret sig. Jeg var nu i stand til at sige og signalere: 'Du er god. Jeg har grund til at vise dig tillid.' Det var for dem et kærlighedsbudskab. Og alle mennesker hungrer efter kærlighed – især dem, der aldrig har fået den. Det er jo det, det handler om. Der skal ikke noget mod til at gå ind i de værste ghettoer. Det, der skal mod til, det er at overvinde djævelen i sig selv og den måde, man hele tiden frygter andre. Men det er ikke noget, man bare overvinder. Det menneske, der virkelig frygter et andet menneske, prøver jo at beskytte sig selv. Og det gør det menneske jo først og fremmest ved at undgå de mennesker, som det frygter. Vi skal alle sammen have en hjælpende hånd.«

MISMOD OVER FRYGTEN

Det var de hjælpende hænder, der gjorde, at USA åbnede sig op for Jacob Holdt. Han kunne færdes blandt bandemedlemmer, Ku Klux Klan og mordere. Alt sammen fordi han havde tillid. Men en anden følelse har sneget sig ind de sidste par år: følelsen af mismod. Mismod over udviklingen, ikke bare i USA, men også i Danmark. Mismod over den frygt, der fylder mere og mere:

»Jeg var hvid, privilegeret mand i et samfund som USA. Der er så mange årsager til, at jeg ikke føler, at jeg var særlig modig i det, jeg gjorde. Det interessante er, at da jeg startede med at vise "Amerikanske billeder", der kom de unge danskere op og sagde: 'Pokkers også! Hvorfor fik jeg ikke ideen til at lave det, du har lavet?', men i dag siger de unge danskere: 'Hvordan havde du mod til at gøre det?' Frygt er blevet inkarneret i dem i stedet for tillid, ikke mindst af medierne. Og det gør mig mismodig. Man må aldrig opgive, men jeg synes, det er fortvivlende.«

Han kigger eftertænksomt ud af vinduet et øjeblik. Han overvejer sine ord og kigger derefter på mig. Jeg kan se mismodet i hans øjne. Han er ikke den jubeloptimist, som jeg fordomsfuldt gjorde ham til. Han er mismodig. Mismodig, fordi verden ikke er blevet et bedre sted:

»Jeg føler, at alle de år, hvor jeg prædikede antiracisme i USA, der blev det bare værre og værre. Og til sidst endte det så med Trump. Min gamle kæreste Dorit Otzen, der startede Reden, sagde: 'Jacob, vi tabte begge to. Du kæmpede mod racisme, og det blev værre. Jeg kæmpede mod menneskehandel, og det blev værre.' Jeg bliver mismodig over, at det ikke lykkedes. Men jeg giver aldrig op!« →

JACOB HOLDT (født 1947) er fotograf, forfatter og foredragsholder. I modsætning til sin far, farfar, oldefar og tipoldefar, som alle bar det samme navn og virkede som præster, valgte Jacob Holdt ikke præstegerningen. Som fotograf slog Jacob Holdt for alvor igennem i 1977 med bogen "Amerikanske billeder", der også er titlen på det kendte lysbilledforedrag, som han har turneret med verden over. I dag er Holdt engageret i Ubuntu Huset, som er mødelokaler i København, han stiller til rådighed for foreninger, der på forskellig vis arbejder med dialog mellem mennesker.

HAN HAR UDTALT, at fotografiet som kunstart ikke interesserer ham. Og Jacob Holdt blev da også fotograf ved et tilfælde, da han på en rejse gennem Nordamerika i de tidlige 1970'ere modtog et lommekamera i fødselsdagsgave med posten. Siden har Jacob Holdt været en særdeles flittig fotograf. Alene i Amerikanske Billeder-projektet tog han 15.000 billeder. Hans fotografier er i mange tilfælde blevet ikoniske, som de fire, DEBATmagasinet har fået lov til at bringe her på siderne.

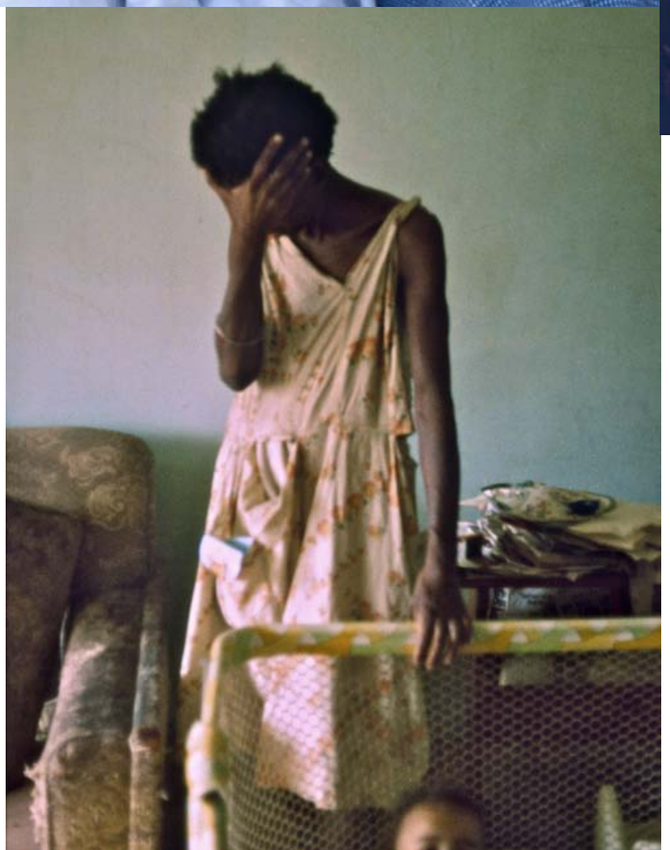

"Dansk-amerikansk kærlighed", 1977.
"Welfare mother", 1975.
"Secret Service flight", 1972.
"Danmark for alle", 2007.
Foto: Jacob Holdt

»I samme øjeblik man har tillid til mennesker, er der jo ikke nogen grund til at være modig.«

AMERIKANSKE BILLEDER er titlen på Jacob Holdts kendte fotobog fra 1977, som alene i udgivelsesåret solgte 77.000 eksemplarer i Danmark. Den danner også grundlag for hans lysbilledforedrag af samme navn. Bogen vakte opsigt med fotografier af blandt andet fængselsindsatte, pushere, fattige i de sorte ghettoer, Ku Klux Klan-medlemmer og andre mennesker fra miljøer på kanten af det amerikanske samfund. Sammen med andre dele af Holdts virke er "Amerikanske Billeder" senere i Weekendavisen blevet kritiseret for blandt andet at indeholde modstridende oplysninger om dens tilblivelse. Holdt har dog afvist kritikken, blandt andet på sin hjemmeside www.american-pictures.com.

Men Jacob Holdts mismod gælder ikke bare racisme og menneskehandel, men også vores samfund som helhed:

»Engang sagde man, at hvis der er et socialt problem, så er det samfundet, der er noget galt med, og prøvede at ændre det. I dag siger man det modsatte: Det er mennesket, der er noget galt med, og der synes jeg, at vi er gået helt fejl. Jeg må jo bare anerkende, at jeg var en del af en enorm heldig generation. Vi blev født med tryghed. Det var opgangstid, og vi blev opflasket med kærlighed og velfærdsstat. Så begyndte tingene at vende rundt i verden. Jeg synes selvfølgelig, at det er synd for de børn, der ikke kan få det samme overskud i dag til ubetinget at kunne elske alle mulige andre i samfundet, men derimod bliver hæmmet over for verden. Det er trist, men jeg vil aldrig opgive. Nu er jeg blevet gammel, så nu er det de unge, der skal tage over, og derfor har jeg skabt Ubuntu-Huset. Jeg giver dem fuldstændig frie hænder, og de har fået rammerne. Jeg elsker at sende nogle signaler ud til verden om håb og inklusion. Medierne bygger jo på det modsatte. De ved, at frygt sælger. De ved, hvad der sælger i en verden, hvor frygten allerede er slået igennem.«

AT RYKKE VED ET MENNESKE

Det er i dag igennem Ubuntu Huset, at Jacob Holdt prøver at skabe dialog og forståelse imellem mennesker. I lokalerne inde i Købmagergade mødes forskellige organisationer og grupper, der alle prøver at skabe dialog, sammenhængskraft og forståelse mellem mennesker. Det samme prøvede Jacob Holdt med sine billeder og foredrag tilbage i 1970'erne. Arbejdet afspejler grundlæggende hans menneskesyn:

»Der er ikke nogen mennesker, der ønsker at tænke ondt om andre mennesker. Det er en befrielse for mennesker at komme ud af sådan en negativ tænkning. Og det vil jeg gerne give dem lidt hjælp til. Tænk blot på det, Paulus skrev,« siger Jacob Holdt og læser op af Paulus' Første Brev til Korintherne:

'Om jeg så taler med menneskers og engles tunger, men ikke har kærlighed, er jeg et rungende malm og en klingende bjælde. Og om jeg så har profetisk gave og kender alle hemmeligheder og ejer al kundskab og har al tro, så jeg kan flytte bjerge, men ikke har kærlighed, er jeg intet. Og om jeg så uddeler alt, hvad jeg ejer, og giver mit legeme hen til at brændes, men ikke har kærlighed, gavner det mig intet'.

Han var klar over, at integration og dialog går igennem det, at mennesker skal føle sig elskede og ikke fordømte. Sådan vandt Paulus en hel verden – mere eller mindre. Uden den indre kærlighed over for det enkelte menneske så rykker man ikke i det enkelte menneske. Nej, så holder man det menneske fast. Det er en så vigtig pointe!«

Jacob Holdt rykkede i mine fordomme om ham. Jacob Holdt er ikke en overmodig jubeloptimist, der krammer sig igennem verden. Nej, han er en mand, der både er modig og mismodig. Optimist og pessimist. Og så er han i øvrigt ikke en hippie. Det er det, jeg tænker, da jeg står ude på gaden igen. Den gade, hvor løvfaldssommersolen stadig kaster sin varme ned på fliser hist og her. Fliser, hvor der senere vil være skygge.« ■

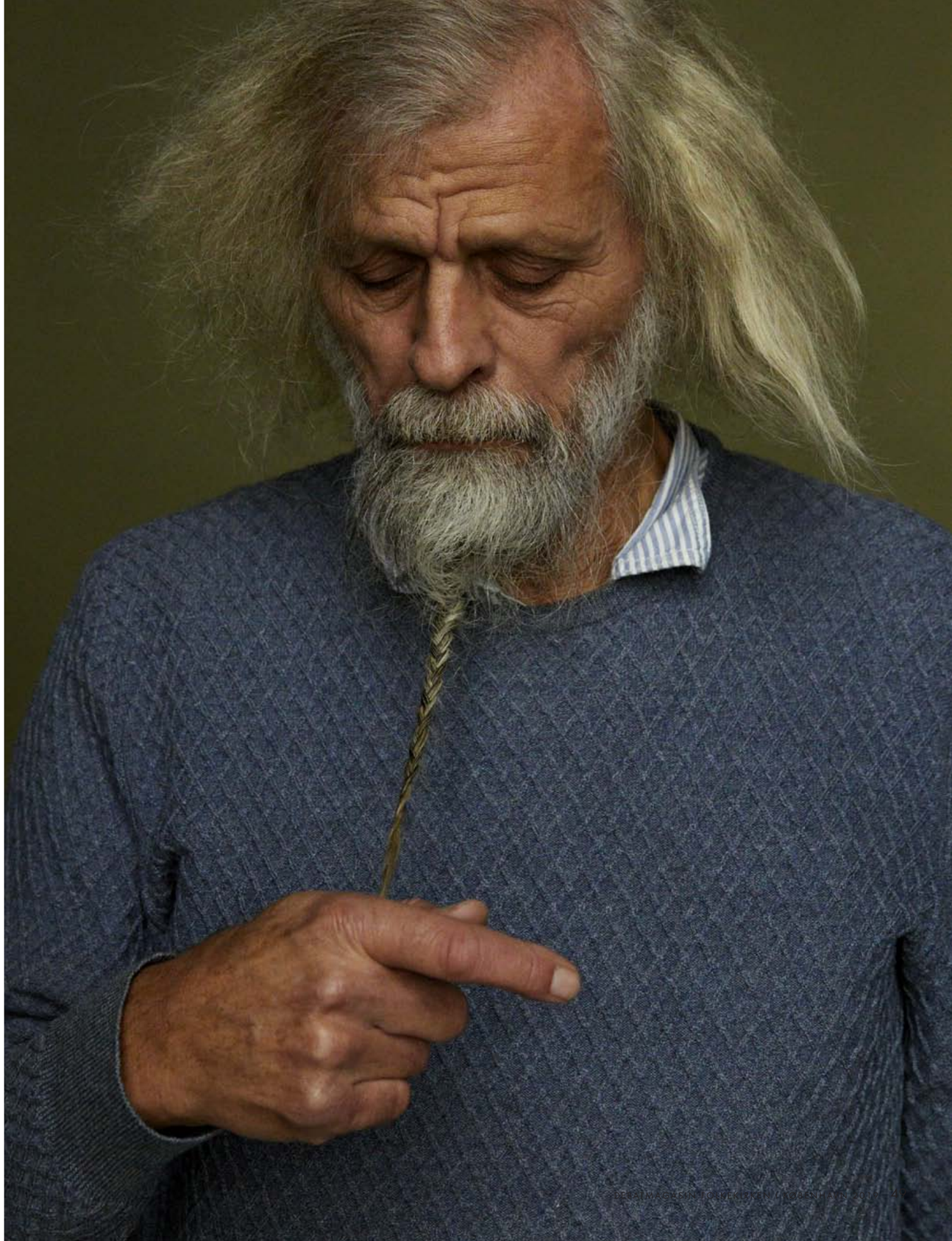

»MAN HAR NÆRMEST MODET I SIG«

Det legende barn og det reflekterede unge menneske løber sammen i en 11-årig med sjove og interessante refleksioner til følge. Derfor har vi bedt Solveig og Johanna på 11 om hjælp til at blive lidt klogere på mod – hvad er det, hvor kommer det fra, og kan man lære at blive modig?

Af Lars Nielsen Sardemann

Foto: Henrik Dons Christensen

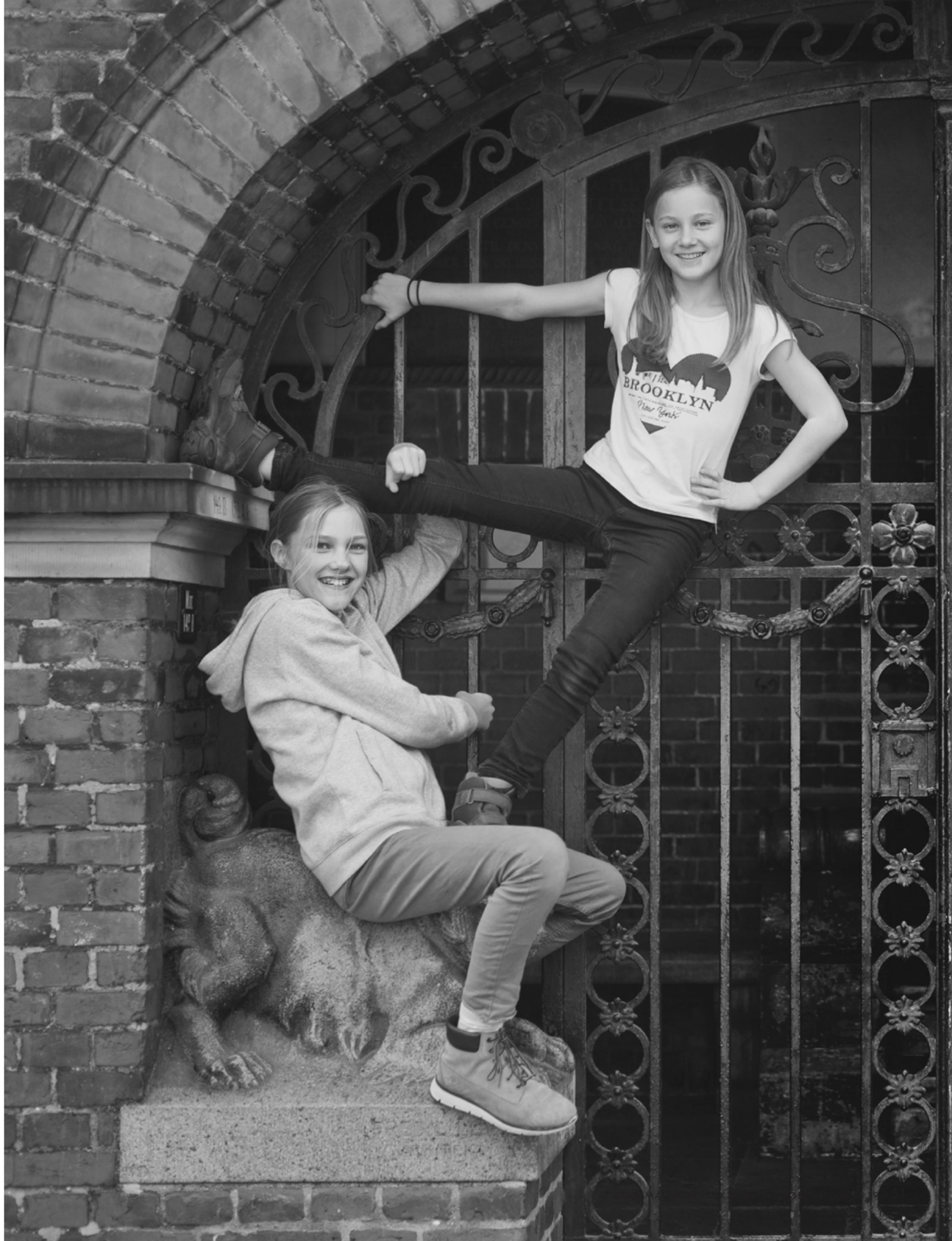

Skoledagen er slut. En håndfuld børn fra den tyske skole hænger ud lidt endnu med en fodbold i Sankt. Petri kirkehave, da Johanna og Solveig kommer hvirvlende frem i skæret af den skarpe efterårssol. De er begge 11 år gamle og går i 5. klasse på den tyske skole i det indre København. Og så er de modige nok til at stille op til interview om mod.

»Du var bare *så* nervøs, inden vi kom herhen – du hoppede rundt på stedet!« kommenterer Johanna med et glimt i øjet til Solveig, som dog selv mener, at hun »kun var spændt« og bare glædede sig total meget. En perlende latter, et kærligt lille drilleri og en frimodig ordveksling følger, og det er tydeligt, at pigerne kender hinanden godt og er rigtig gode til at "unterstütze" hinanden.

»Hvad hedder det på dansk?« spørger Johanna. Men samtalen er hurtigt videre, og snart er vi mere optagede af at vurdere på en skala fra 1 til 10: Hvor modig er du?

»Jeg er klart en 10'er,« kommer det prompte fra Solveig, og Johanna er enig: »Jeg synes også, du er modig!« Solveig roser tilbage: »Jamen det er du altså også. Du er helt sikkert også en 10'er!«

En 9'er er også kortvarigt inde i billedet, for det kommer jo an på, hvad det handler om: edderkopper eller tysktest. Men altså, vi lander på 10 for begges vedkommende, og Solveig spænder en dramatisk fortælling ud om en vandretur i Norge.

UDFORDRET I VILDMARKEN

»Det var dengang, jeg var 10 år. Mig og min storesøster gik forrest, og det regnede så meget, at vejene nærmest var kilder. Vi var bundet fast til hinanden, fordi vi skulle gå, hvor der ikke rigtig var lavet nogen sti. Vi frøs og var trætte, men alligevel var vi hele tiden bare i godt humør,« siger Solveig.

Så I gav ikke op på noget tidspunkt?

»Nej, altså min storesøster sagde, jeg ikke måtte stoppe. Vores sko var totalt fyldt op med vand, så vi blev bare ved med sådan at trampe og så for eksempel synge. Og så fyrede vi op i pejsen, da vi kom frem til hytten for natten. Da synes jeg selv, jeg havde været megamodig!«

Kunne du godt selv holde modet oppe undervejs?

»Altså vi var ikke sure på hinanden, og hvis man sad fast i mudderet, så trak vi bare hinanden op - og så kan man jo lige lave en vits også, ikk'?!«

Solveigs hverdag er fuld af musik. Hun spiller fagot og i blæserensemble. Og percussion. Men mest tid bruger hun nok på at synge med i DR BørneKoret, og det med at synge er klart noget, der skaber glæde og selvtillid – og kræver mod.

MED VENNERS HJÆLP

Johanna spiller klaver og går til springgymnastik. Hun fortæller, at hun i dag elsker at stå forrest i køen til gymnastik, hvor mange ikke tør være den første til at lave et eller andet spring. Men sådan har det ikke altid været:

JOHANNA AARE BERGER og SOLVEIG HAASTRUP WIESE er begge 11 år gamle og går i 5. klasse på den dansk-tyske Sankt Petri Schule ved siden af kirken af samme navn i hjertet af København. Solveigs hverdag er fuld af musik. Hun spiller percussion, fagot og er med i et blæserensemble. Hun synger også i DR BørneKoret. Også Johanna dyrker musikken og spiller klaver. Desuden bruger hun sin fritid på springgymnastik.

»Hvis man skal springe ud fra 5-meteren, ikk'? Så er første gang jo altid den værste.«

»For bare et års tid siden ville jeg for eksempel ikke have turdet spørge en fremmed om vej. Da var jeg meget mere "schüchtern" … Hvordan siger man på dansk?«

Vi bliver enige om "sky" eller "genert", og Johanna fortsætter:

»Men nu, når jeg er sammen med mine venner, så er det bare helt anderledes. Så pjatter vi bare rundt og alt muligt!«

Så, hvad er der sket siden da? Er du bare vokset fra det, eller er det også noget med selvtillid?

Her dasker Johanna kærligt Solveig på skulderen, og mere forklaring behøves ikke for at forstå, hvad venskaber gør for ens mod.

Kan man ligefrem lære at blive modig?

Nu tager Solveig over, og talelysten er virkelig stor hos begge piger, som vist kan mærke, at de har fat i noget centralt nu.

»Altså, det er ligesom hvis man skal springe ud fra 5-meteren, ikk'? Så er første gang jo altid den værste, men hvis man har prøvet det mange gange, så ved man ligesom, at der ikke sker noget. Så har man nærmest modet i sig jo.«

DEN MODIGSTE DU KENDER

»Og hvis du nu spørger mig om, hvem jeg synes, er den modigste person, jeg kender, så er det helt klart min lillebror,« fortsætter Solveig, og nu bliver der trængsel om mikrofonen:

»Din lillebror, han er bare så cool. Jeg synes også, han er total modig,«, skræpper Johanna ivrigt og kaster med hovedet i retning af nogle børn i den anden ende af kirkehaven.

»Det er ham med bolden og det lange hår,« supplerer Solveig, og en lille fyr med hurtigt antrit falder straks i øjnene. Håret flagrer modigt til alle sider, mens kroppen snurrer rundt i proptrækkerdriblinger. Han er den mindste på "banen", men det er ham, man ser først. Der er selvtillid i det hår.

»Der er mange, der tror, han er en pige, fordi han har så langt hår. Og så siger de sådan til ham – altså på tysk – hvad hedder det … "Enkelin" (red.: hunkønsform af "barnebarn"). Men det er han bare ligeglad med. Han tør også at tage fletning i håret og have den i skolen. Han viser bare, at han tør være sig selv …« konstaterer Johanna og rammer dermed lige ind i kernen af, hvad mod kan være for en størrelse. ■

Fra Moses til Superman:

SUPER-HELTE HAR RELIGIØSE RØDDER

Nu 80 år efter Superman blev skabt, er superhelte større end nogensinde i populærkulturen. Deres rødder er religiøse, især jødiske, og Bibelen har haft kæmpe indflydelse på, hvad en superhelt er og gør.

Af Kim Schou

Illustrationer: Frank Quitely

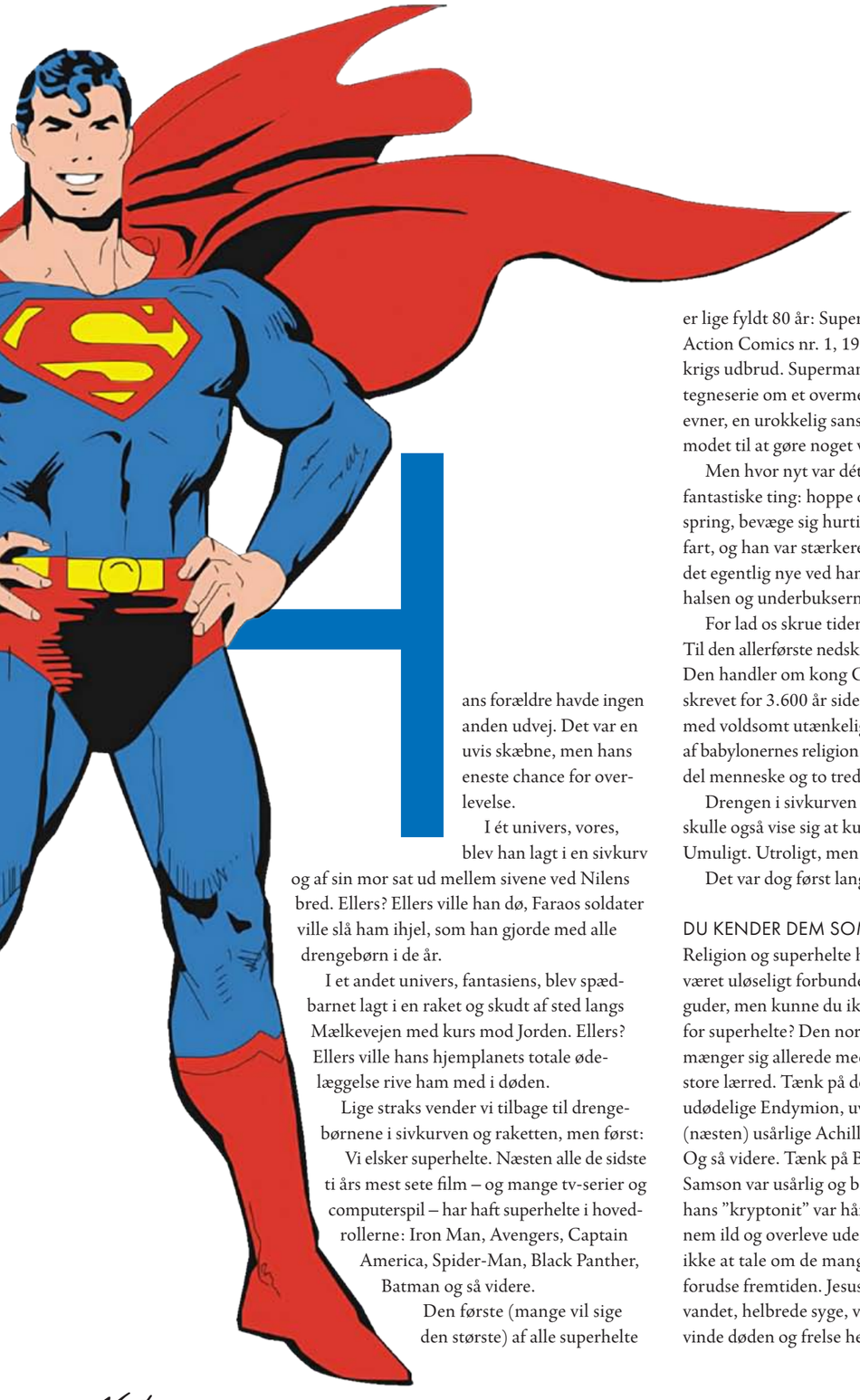

Hans forældre havde ingen anden udvej. Det var en uvis skæbne, men hans eneste chance for overlevelse.

I ét univers, vores, blev han lagt i en sivkurv og af sin mor sat ud mellem sivene ved Nilens bred. Ellers? Ellers ville han dø, Faraos soldater ville slå ham ihjel, som han gjorde med alle drengebørn i de år.

I et andet univers, fantasiens, blev spædbarnet lagt i en raket og skudt af sted langs Mælkevejen med kurs mod Jorden. Ellers? Ellers ville hans hjemplanets totale ødelæggelse rive ham med i døden.

Lige straks vender vi tilbage til drengebørnene i sivkurven og raketten, men først:

Vi elsker superhelte. Næsten alle de sidste ti års mest sete film – og mange tv-serier og computerspil – har haft superhelte i hovedrollerne: Iron Man, Avengers, Captain America, Spider-Man, Black Panther, Batman og så videre.

Den første (mange vil sige den største) af alle superhelte er lige fyldt 80 år: Superman, som fik sin debut i Action Comics nr. 1, 1938, få år før 2. verdenskrigs udbrud. Superman var noget helt nyt, en tegneserie om et overmenneske med utrolige evner, en urokkelig sans for retfærdighed – og modet til at gøre noget ved det.

Men hvor nyt var dét egentlig? Han kunne fantastiske ting: hoppe over bygninger i et enkelt spring, bevæge sig hurtigere end en pistolkugle i fart, og han var stærkere end et lokomotiv. Men det egentlig nye ved ham var nok kappen om halsen og underbukserne uden på tøjet.

For lad os skrue tiden tilbage. Langt tilbage. Til den allerførste nedskrevne litteratur, vi kender. Den handler om kong Gilgamesh af Uruk og blev skrevet for 3.600 år siden. Også han var en helt med voldsomt utænkelige evner, og de udsprang af babylonernes religion: Gilgamesh var en tredjedel menneske og to tredjedele gud.

Drengen i sivkurven og drengen i raketten skulle også vise sig at kunne noget unikt. Umuligt. Utroligt, men inspirerende.

Det var dog først langt senere.

DU KENDER DEM SOM GUDER, MEN …

Religion og superhelte har helt indtil moderne tid været uløseligt forbundet. Du kender dem som guder, men kunne du ikke lige så godt kalde dem for superhelte? Den nordiske mytologis Thor mænger sig allerede med The Avengers på det store lærred. Tænk på den græske mytologi: udødelige Endymion, uvejrsskabende Zeus, (næsten) usårlige Achilles, lynhurtige Hermes. Og så videre. Tænk på Bibelens beretninger: Samson var usårlig og bomstærk som Superman, hans "kryptonit" var håret. Daniel kunne gå igennem ild og overleve uden mad eller drikke. For ikke at tale om de mange profeter, der kunne forudse fremtiden. Jesus? Superegenskaber: gå på vandet, helbrede syge, vække døde til live, overvinde døden og frelse hele verden. Og. Så. Videre.

For jøder er den største af alle helte velsagtens Moses. Du ved, ham der mødte Gud i en brændende tornebusk, som befriede slaverne, fik de ti bud af Gud, havde en hemmelig identitet og kom til sine adoptivforældre fra en fremmed kultur, ham der som barn blev …

Hov, vent lige. Han minder mig om nogen.

Drengen i sivkurven blev fundet af Faraos datter og adopteret. En fremmed. Jøde. Blandt egypterne. Og så en dag blev han skænket utrolige emner fra sin far i himlene.

Drengen i raketten blev fundet af et barnløst ægtepar og adopteret. En fremmed. Rumvæsen. Blandt mennesker. Og så en dag opdagede han, at han havde utrolige evner, arvet fra sine forældre i himmelrummet. Drengen i sivkurven fik et navn: Moses. Drengen i raketten fik tre. Det ene var Clark Kent, et andet var: Superman.

JØDER SKABTE SUPERHELTENE

Det er svært at forestille sig, at Supermans skabere ikke skulle være betydeligt inspireret af fortællingen om Moses og andre af de gammeltestamentlige superhelte som den stærke Samson, da de opfandt figuren.

De var nemlig selv jøder, opdaget med fortællingerne fra Det Gamle Testamente (som jøder og kristne har tilfælles) og fulde af fantasi. De hed Jerome Siegel og Joseph Shuster og var kun teenagere, da de opfandt Superman, som kickstartede en flodbølge af efterligninger. Året efter opstod forlaget Timely, som blev til Marvel Comics, der med jøderne Stan Lee og Jack Kirby i spidsen skabte Spider-Man, Hulk, Fantastic Four, Avengers og talrige andre.

Næsten alle de superhelte, du kender, stammer fra slutningen af 1930'erne eller 1960'erne og har det tilfælles, at de er fundet på af en lille gruppe amerikanske jødiske tegnere og forfattere. Derfor spejler superheltene bibelske personer, værdier og jødisk kulturarv.

De skrev om det, de kendte. Og genskabte i processen den urmenneskelige tanke om en beskytter, der er større og bedre end os selv, som modigt forsvarer humanistiske værdier. Et modsvar på nazismen, frygt og ondskab. Det gode overmenneske, superhelten.

Moses blev givet et umuligt ansvar af sin himmelske far, at befri slaverne, som han selv var født iblandt: "Du skal føre mit folk israelitterne ud af Egypten," sagde Gud.

Og Superman fik et stort ansvar af sin adoptivfar: "Når tiden er inde, skal du bruge din styrke til at beskytte menneskeheden."

Moses blev et symbol på mod, troskab og jødisk identitet. Sendt af Gud med "superkræfter".

Clark Kent blev Superman, et symbol på sandhed, retfærdighed og "the American Way". Clark Kent. Superman. Men han havde også et tredje navn, etableret allerede i de første Superman-historier: Kal-El. Det navn, hans forældre fra Krypton gav ham.

"Kal" kan på hebraisk betyde "bærer af". "El" er et af de hebraiske ord for "Gud" og kendes også fra bibelske navne som Dani-el og Isra-el.

MED STORE KRÆFTER FØLGER ET STORT ANSVAR

I nyere tid er Superman blevet skrevet af et utal af forfattere med kristen baggrund, der har tolket myten om Superman som en parallel til Jesus. Sågar døde og opstod han i 1991.

De vigtigste og mest markante jødiske og kristne værdier, som Superman og alle hans efterkommere afspejler, kan koges ned til to karaktertræk.

For det første: At der med store kræfter følger et stort ansvar. Det gælder Superman, men også de andre superhelte, som for eksempel Spider-Man. I "Amazing Fantasy 15" fra 1962 fortælles Spider-Mans oprindelseshistorie. Han er en lidt nørdet og socialt utilpas teenager, der →

KIM SCHOU (født 1982) er redaktør for digitale fortællinger i DR. Han har en fortid som journalist på Kristeligt Dagblad og som redaktør for superhelteserier som Superman, Spider-Man, Batman og X-Men. I fritiden laver han podcasten "Supersnak med Marvel-Morten & Kim Helt"

bor hos sin onkel og tante. Han bliver bidt af en radioaktiv edderkop og får overmenneskelige kræfter, som han bruger på at blive tv-stjerne og tjene penge. En dag løber en tyv forbi Spider-Man, og han lader ham passere. »Det er ikke mit ansvar,« siger han. Samme aften finder han sin onkel myrdet, dræbt af den selvsamme tyv. Fra den dag af bliver Spider-Man en superhelt drevet af skyld. "Med store kræfter følger et stort ansvar" bliver hans motto – et ekko af ordene, som Supermans adoptivfar sagde til ham.

For det andet: ideen om, at en lille person – åndeligt, fysisk, mentalt – kan udrette meget stort. At én person med mod kan gøre en verden til forskel. Tag hyrdedrengen David, der nedlagde Goliat og blev Israels største konge i Bibelen. Eller for den sags skyld Jesus, der blev født i en uhumsk stald af ludfattige forældre. Superheltehistorierne er positive fortællinger om mennesker, der får en ekstraordinær gave ud af en dybt tragisk oplevelse: Batmans forældre bliver skudt, og han vælger at bruge alle sine ressourcer – penge og intelligens – på at bekæmpe kriminalitet. Iron Man starter ud som pengegrisk våbenproducent, men "omvender" sig; beskytter verden i stedet for at ødelægge den.

SUPERHELTE ER TRAGISKE SKÆBNER MED MOD

Drengen i sivkurven blev forladt af sine forældre, så han kunne overleve. Han blev, trods modgang og fejl, en befrier.

Drengen i raketten blev forladt af sine forældre, så han kunne overleve. Han blev et symbol på håb og godhed, de svages beskytter.

Og så er der den tredje dreng, barnet som blev sendt af sin far, gik grueligt meget igennem, havde "superkræfter" og endte som verdens redningsmand. Drengen i krybben. Ham vi fejrer juleaften: "Således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn, for at enhver, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have evigt liv," står der i Johannesevangeliet i Det Nye Testamente, "verden skal frelses ved ham."

Superhelte er tragiske skæbner, der modigt overvinder modgangen og lever for at hjælpe andre. I stedet for at give op giver de. Af kærlighed til menneskeheden. Til inspiration og vækkelse af håb.

Meget mere bibelsk kan det ikke blive. ■

HAR VI MERE BRUG FOR SUPERHELTE, NÅR VERDEN FØLES UTRYG? Superheltene har haft tre storhedstider, som alle falder sammen med usikre perioder i historien: 2. verdenskrig, 1960'erne, hvor Vietnam-krigen og den kolde krig var på sit højeste, og her i det nye årtusinde, hvor verden for de fleste synes mere utryg efter 11. september 2001. I de tre perioder har superhelte solgt bedst og fyldt mest i populærkulturen.

SUPERHELTE ER 80 ÅR GAMLE. I 1938 udkom Action Comics nr. 1, hvor "Superman" så dagens lys. Han var noget, man aldrig havde set før i de kulørte hæfter: en superhelt. Konceptet blev næsten med det samme kopieret og varieret ad infinitum. Figuren blev skabt af to jødiske teenagedrenge, Joe Shuster og Jerry Siegel, og de trak i vid udstrækning på såvel science fiction-traditionen som de gammeltestamentlige fortællinger, de var vokset op med. I det hele taget er de mest kendte superhelte opfundet af mennesker med jødisk baggrund. Efter "Superman" kom Bill Finger og Bob Kanes "Batman", Will Eisners "The Spirit", og makkerparret Jack Kirby og Joe Simon skabte "Captain America". Det var den første bølge af superhelte.

DEN ANDEN BØLGE opstod i 1960'erne, hvor Julius Schwartz blev redaktør for superheltebladene fra forlaget DC og Stan Lee på forlaget Marvel Comics. Her opfandt han helte som "Spider-Man","Fantastic Four", "Hulk", "Avengers" og "Daredevil", oftest i samarbejde med tegneren Jack Kirby.

Tegneserieskaberne brugte ofte pseudonymer; ligesom superheltene havde de "hemmelige identiteter" og skjulte deres jødiske ophav. Bob Kane hed egentlig Kahn, Jack Kirby hed Jacob Kurtzberg, og den nyligt afdøde Stan Lee hed Stanley Lieber.

DEN TREDJE BØLGE ser vi nu, hvor det især er i biografffilm, computerspil, tv-serier og på streaming-tjenester, at de gamle helte får nyt liv og større udbredelse end nogensinde før, 80 år efter undfangelsen.

I BUNDEN AF MODET LIGGER TILLID OG TRO

Lever vi i en modig tid? Er vores politikere modige? Hvornår var folkekirken mest modig, og hvad skete der egentlig, dengang en kirkeminister tog æren for andres mod? Københavns biskop Peter Skov-Jakobsen oplever et fravær af mod i tiden, men ser samtidig også noget, som bobler.

Af Elsebeth Grummesgaard Gjesing

Foto: Henrik Dons Christensen

ever vi i en modig tid?

»Nej. Jeg synes ikke, den er så modig. Vi lever i en tid, hvor vi meget ofte tænker "what's in it for me?". Mod forudsætter, at man tør handle uden at skænke sin egen interesse en tanke. Vi er blevet for selvcentrerede og tænker hele tiden på, om noget er karrierefremmende.

Men jeg har samtidig også lyst til at sige ja, fordi det bobler mange steder. Der er mennesker, som er begyndt at få øjnene op for andet end deres egen personlige interesse. Klimaudfordringen for eksempel, den kræver også et fællesskab. Flygtningekrisen. De økonomiske kriser. De store problemer i verden får os til at finde sammen.«

Er modet på vej tilbage?

»Ja, jeg fornemmer en forhøjet interesse for vores civilsamfundsinstitutioner. Nødhjælpsorganisationerne har fået en større bevågenhed, end de har haft tidligere. Det gælder også vores hjemlige sociale institutioner. Folk er blevet mere opmærksomme på, at der bliver gjort et stykke arbejde, som ingen andre gør, og som er nødvendigt. Jeg tror, vores velfærdssamfund, har været så effektivt, at det næsten har spillet det personlige initiativ af banen i nogle sammenhænge. Det efterlader måske det indtryk hos os, at vi faktisk bliver nødt til at interessere os for vores gamle og unge. Vi kan ikke bare professionalisere os ud af det, der skal et personligt initiativ til, og der skal være en interesse i det.

Når jeg siger, at vi ikke lever i en modig tid, så er det ikke, fordi jeg er desperat. Jeg synes faktisk, vi er på vej mod noget, som kan udvikle sig til at blive godt.«

Hvordan ser det ud med modet i politik og hos vores politikere?

»Jeg ville ønske, politikere i højere grad påtog sig at forklare os, hvor kompliceret samfundsopbygningen egentlig er. Jeg har stor tillid til dem, jeg nærer ingen politikerlede. Men jeg ville ønske, de havde et lidt større mod til at gå ind i det komplicerede og lade være med at "snyde" os med såkaldte klare sætninger eller klare holdninger. Et samfund som vores er meget kompliceret. Vi skal kunne omgås hinanden og leve sammen med forskellige holdninger og værdier. Vi har hele tiden små forskelligheder, der pludselig kan slå ud i lys lue og blive helt forfærdelige.«

Hvor langt skal vi tilbage i den politiske historie for at finde en tid med plads til det komplicerede og modige i politik?

»Jeg tror ikke, vi er gået helt væk fra det. Jeg tror bare, det er en tradition, der skal fremmes en lille smule. Jeg synes faktisk, der er mange politikere, der hører, hvad folk siger. De findes i begge sider af det politiske spektrum, for eksempel Pernille Skipper og Jakob Ellemann-Jensen. Søren Pind var også en lydhør politiker. Karen Klint lytter også. Marianne Jelved er et udpræget lyttende menneske. Det er politikere som Mette Bock og Christian Langballe også. For alle disse – og mange flere – gælder, at de ikke er argumentresistente.«

PETER SKOV-JAKOBSEN (født 1959) har i 2019 tiårsjubilæum som biskop i Københavns Stift. Han har tidligere arbejdet som præst i den danske sømandskirke i Hull i England og som orlogspræst ved Holmens Kirke. Han sidder i en række råd og bestyrelser, blandt andet som formand for Rådet for Folkekirkens Nødhjælp og præsident for Det Danske Bibelselskab. Peter Skov-Jakobsen er fast kommentator på netmediet Altinget.

»Mod er også, når kirken bliver nødt til at lave nye ritualer eller forandre dem, fordi samtiden kræver det af os.«

Men hvorfor er der nogle, der ikke har modet til at komplicere ting?

»Af en eller anden mærkværdig grund er vi røget ind på nogle sære græsmarker, hvor man tror, at lige sætninger får et samfund til at gå i kolonner. Det er meget utroværdigt, for vi lever alle meget komplicerede liv, men på en eller anden måde så hader vi de komplicerede svar. Vi vil gerne det entydige, selvom entydighed altid kun har bragt ulykke med sig. Der var i høj grad entydighed i Stalins Sovjetunionen eller i Francos Spanien.«

Hvordan ser det ud med folkekirkens mod i dag?

»Nu er jeg ikke så sikker på, at institutioner på den måde kan være modige, men der kan være mennesker i institutionen, som kan være modige. Det er ikke krigsheltemodigt, nej, men det er faktisk modigt, når man siger: 'Nu har vi sovet længe nok med hensyn til dåbsoplæring, nu går vi i en anden retning.' Jeg synes også, det er modigt, hver eneste gang en kirkemusiker spiller tidens musik og på den måde slæber samtiden ind i kirken og gør os opmærksom på vores eget sprog. Det er et lille hverdagsmod. Mod er også, når kirken bliver nødt til at lave nye ritualer eller forandre nogle ritualer, fordi samtiden kræver det af os. Det var godt, vi fik vielsen af par af samme køn.«

Men der lyder fortællingen, at det var takket være den daværende kirkeministers mod og handlekraft?

»Ja, men det er en forkert fortælling. Enhver, som har interesseret sig for de her ting, ved jo, at den danske folkekirke har talt om det her siden 1989. Det kan man læse i rapporten "Folkekirken og registreret partnerskab" fra 2010. Enhver kunne se, at nu var folkekirken klar.

Kirkeminister Birthe Rønn Hornbech lagde desværre rapporten op på hylden. Så kom Per Stig Møller til. Han interesserede sig ikke for den til at begynde med, men gav sidenhen indtryk af, at nu ville han til at bevæge sig på det område. Så kom Manu Sareen til i 2011, og han bidrog ikke med noget som helst. Man skal lige holde sig de statsretlige ting for øje, for ægteskabslovgivningen hører under Socialministeriet, og derfor er det faktisk daværende socialminister Karen Hækkerup, der skal have æren. Det eneste, kirkeministeren skulle bidrage med, var et ritual, og de, som kan læse indenad, kan se, at det ritual, vi har fået, mere eller mindre ligner det, som var i rapporten fra 2010. Der var fra Manu Sareens side tale om et mediestunt, hvor han ønskede at fremstå som en modig minister, der vidste, hvordan biskopperne skulle tumles, men sådan så virkeligheden ikke ud.«

Folkekirken fik ikke taget æren for sit eget arbejde?

»Vi er ikke sat i verden for at gå rundt og prale af os selv, vi skal bare handle, når det er nødvendigt.«

Folkekirken har mange stemmer, og du er én af dem, der blander dig i debatten. Gør folkekirken det godt nok i den offentlige debat?

»Man gør aldrig ting godt nok. Så er man uambitiøs, hvis man synes det om sig selv. Jeg tror, folkekirken skal holde fast i at tale med sine mange stemmer. Jeg tror, vi nyder det privilegium, at når vi taler til borgerne, så føler de sig talt til som myndige mennesker. Sådan skal vi blive ved med at tale med dem, og derfor skal folkekirken tale med mange forskellige stemmer. Jeg tror ikke, nogen har brug for at blive talt til af en mastodontisk moralsk institution. Alle, der svinger med pegefingre, er dømt til at blive leet af i det her land.«

Men kan du forstå dem, der siger 'hvor er folkekirkens stemme henne, hvorfor er I ikke mere tydelige?'?

»Vi er meget tydelige hver eneste søndag og ugen igennem! Jeg kan egentlig ikke forstå den →

frustration. Hvem er de mennesker, hvad vil de gerne høre vores stillingtagen til, hvis behov er det? Er det ikke bare sådan noget, man siger: at man har brug for en samlet stemme?«

Hvornår har folkekirken været mest modig? Hvad var det for et mod, og hvor kom det fra?

»Biskoppernes hyrdebrev (fælles protestbrev fra landets biskopper mod jødeaktionen i 1943, red.) er absolut det mest modige, der nogensinde er sket i vores kirkes historie. Det var et mod, der begyndte helt inde fra evangeliet selv. Et mod, der havde forplantet sig til vores folkelighed herhjemme, gudskelov. Når evangeliet har lydt i 1000 år, så må det da også for pokker begynde at sive ned et eller andet sted – og ind.

Allerede i 1938 omtaler min forgænger Hans Fuglsang-Damgaard jødeforfølgelser i Tyskland. Det sker ved en kirkeindvielse i Lundehus, og han får vist også at vide bagefter, at han ikke behøver at være så tydelig, for vores sydlige nabo rasler med sablen. I hvert fald kommer der i 1942 fra Kirkeministeriet en skrivelse om, at man ikke behøver at tale så meget imod Tyskland.

De fleste i Danmark – og jeg siger de fleste, for der var antisemitisme, det skal man overhovedet ikke stikke under stolen – opfattede jøderne som intet andet end loyale danske statsborgere, som bare var mennesker af en anden tro.

Men det hyrdebrev var umådelig modigt gjort, for det kunne have kostet biskopperne livet. Det kunne også have kostet de præster, der læste det op fra prædikestolen, livet. De kunne være blevet interneret eller deporteret sydover. Brevet er om noget en smuk ting, fordi det teologisk, folkeligt og juridisk gør rede for meget kort, hvorfor man ikke må forfølge jøder.«

Kunne man forestille sig folkekirken finde det mod igen?

»Jeg håber det, hvis vi kommer i sådan en situation igen. Man kan kun håbe og bede til, at det mod vil indfinde sig.«

Er der områder, hvor der er brug for mere mod?

»Det er der sikkert. Jeg synes, at der er præster, der går ind i flygtninge- og migrantdebatten på en meget oplyst og fin måde. Det er vigtigt at give udtryk for, at det er mennesker, vi taler om, og ikke bare en folkevandring. Det kan man så nemt bare se som en mængde. Jeg kan godt forestille mig, at vi stadig kan gøre meget mere. Vi har nogle kræfter, vi ikke rigtig kan få sat fri eller få organiseret, nogle integrationskræfter, og det er ikke bare et missionstiltag, men simpelthen også en samtale mellem mennesker, som tror, men som tror på noget forskelligt. Der er nogle kræfter i det, som vi ikke rigtig har fået fat i endnu, og som vi ikke rigtig får brugt. Der vil altid være brug for en kirke, der kan pege på ikke bare de fremmede, men også de udgrænsede. De, som ingenting har eller er så syge, at de falder udenfor og ikke responderer på nogen form for pædagogik. De findes også i vores samfund, og der er brug for nogle kirkelige organisationer, som bliver ved med at holde i hævd, at der er tale om mennesker – der bliver vi aldrig gode nok.«

Hvor skal man som borger finde mod?

»Grundlæggende for mod er, at man skal have noget, man har tillid til og tror på. Det ligger i bunden af modet. Den karakterdannelse, som tillid og tro giver. Tillid og tro har ikke kun med kristendom at gøre. Det findes også i andre religioner. Det menneske, der har stærk tillid til nogle humanistiske idealer, er jeg også helt tryg ved.« ■

BILLEDE PÅ MOD: Den vesttyske kansler Willy Brandt knæler under et statsbesøg i Polen i 1970 ved mindesmærket for den jødiske ghettoopstand i Warszawa: »Det må have gibbet i dem, at der lå den tyske kansler. Det har formentlig også gibbet i ham selv. Willy Brandt var i landflygtighed i Norge under krigen, fordi han var med i den tyske modstandsbevægelse. Så bliver han senere kansler og står inde for hele sit lands historie med de mastodontiske ødelæggelser, som Wehrmacht gjorde i Polen. Da Brandt står der i Warszawa, viser han en enorm ydmyghed, men også et kæmpe mod indadtil. Derhjemme syntes de slet ikke, det var sjovt, at han var gået på knæ for polakkerne, så langt var de alligevel ikke kommet. Det knæfald gav nogle ordentlige politiske dønninger.«
– Peter Skov-Jakobsen. Foto: Polfoto.

DEBATmagasin 2019: Mod
UDGIVER: Københavns Stift
REDAKTION: Lars Erik Frank (ansvarshavende), Elsebeth Grummesgaard Gjesing, Rikke Juul, Allan Ivan Kristensen og Lars Nielsen Sardemann
SKRIBENTER: Lars Hvidberg, Kim Schou og Peter Skov-Jakobsen
FOTOGRAFER: Sille Arendt, Thomas de Nagy Berry, Henrik Dons Christensen, Anne Mie Dreves, Jacob Holdt, Lars Hvidberg, Petra Kleis, Christian Larsen Jeanette Philipsen, Polfoto, Scanpix og Warner Brothers
ILLUSTRATIONER: Paul Gustave Doré, Sigrún Gudbrandsdóttir og Frank Quitely
FORSIDE: Peter Larsen, "Uden titel (Rytter til hest)", 2018. Tak til Limited Works
DESIGN / ARTDIRECTION: Sigrún Gudbrandsdóttir – www.sigrun.nu
KORREKTUR: Anja Egede Frederiksen – www.altidkorrektur.dk
TRYK: PRinfoTrekroner, Valby
ISSN: 2246-834X
Københavns Stift, Nørregade 11, DK-1165 København K
Tlf.: 33 47 65 00
Mail: kmkbh@km.dk
Spørgsmål vedrørende DEBATmagasin rettes til Presse og Kommunikation i Københavns Stift på kikkbk@km.dk eller tlf. 33 26 96 00.
Artikler, illustrationer eller billeder må ikke eftertrykkes uden skriftlig tilladelse.

Du kan læse tidligere udgaver af DEBATmagasin på www.kirkenikbh.dk

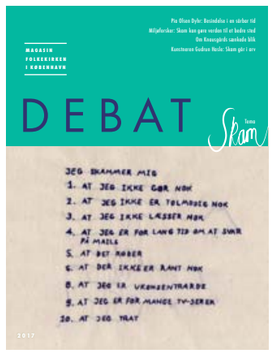

→

TEGN PÅ MOD: Der er tale om et stykke blåt stof fra en militær kappe, som er påsat et bånd af dannebrogsfarverne rød og hvid. Men frihedskæmperarmbindet blev under og efter den tyske besættelse af Danmark et stærkt nationalt symbol på mod. Helt frem til i dag. Det var planlagt af hæren i 1942 til uniformering af hasteindkaldte værnepligtige, der skulle sikre opretholdelse af ro og orden i en situation med tysk sammenbrud. Den 29. august 1943 opløste besættelsesmagten den danske hær, og det senere arbejde med at opstille illegale grupper blev koordineret med den civile modstandsbevægelse. På den måde blev det, der skulle have været hærens armbind, et fælles armbind for hele modstandsbevægelsen. Stofmangel og lokal produktion førte til, at frihedskæmperarmbindet kom i mange forskellige udførelser og varierende stofkvalitet.
Kilde: N.P. Nielsen: "Modstandsbevægelsens uniformering 1940-45: Frihedskæmperarmbindene", Nationalmuseets Arbejdsmark, 1979.
Foto: Nationalmuseet.

FOLKEKIRKEN
KØBENHAVNS STIFT
www.kirkenikbh.dk

9 788789 096308